

Poštnina plačana v gotovini

SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA
REVIJA
IN GLASILO
SLOMŠKOVE
DRUŽBE
V LJUBLJANI**

4

LETO XL

1939

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14. »Stan in dom« ob Tržaški cesti / Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 50 din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je »Slomskova družba« v Ljubljani! / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Ceč)

Vsebina št. 4.: Nova pedagogika in novi pedagogi. Vinko Brumen. — Domovi slovenskih ljudskih šol... in — Jenski načrt. Vinko Brumen. — Učna snov iz elektrike. Rafael Zazula. — Iz metodike pevskega pouka na ljudski šoli. Avgust Clemente. — Obisk na Angleškem. V. Brumen. — Moji uspehi in neuspehi v šoli. Ana Galetova. — Naša narodna zavest, vzgoja in obramba. Etbin Bojc. — Historična študija o pisanju in branju v prejšnjih časih. Prof. E. Deisinger. — Donesek k slovenski pedagoški kroniki za l. 1938. A. Kopriva. — Obisk podružnice v Medgorju. Ivan Hribski. — Pridobitve iz šolskega in prosvetnega dela. Ivan Brumen. — Književne vesti.

Postavimo

velezaslužnemu učitelju Jakliču trajen spomenik!

Kdo je bil Jaklič? — Plemenit človek, naš priljubljen ljudski pisatelj, velik narodni organizator in javni delavec, **predvsem pa vzoren učitelj in vzgojitelj.**

Temu velikemu in za ves slovenski narod velezaslužnemu učitelju hočemo postaviti trajen spomenik v njegovem rojstnem kraju v Dobrépoljah. Ta spomenik ne bo iz bron, temveč **veličastno poslopje**, v katerem bodo razne kulturne in druge koristne naprave imele svoje prostore. **Jakličev dom naj bo glasna priča, da naše ljudstvo zna ceniti nesebično in kulturno delo slovenskega učitelja.**

Pomagajmo skupno, da postavimo Jakličev dom. **Obračamo se do vseh slovenskih učiteljev brez izjeme z iskreno prošnjo, da temu našemu velikemu možu, ki je vse svoje življenjske sile žrtvoval za slovenski narod, pomagamo postaviti ta trajen spomenik.**

Poudarjamo, da tako veličastnega spomenika do sedaj ni dobil še noben slovenski učitelj, kakor ga nameravamo postaviti pokojnemu Jakliču. Ta spomenik naj bi bil tudi obenem v ponos vsemu slovenskemu učiteljstvu. Pokažimo, da znamo ceniti svoje velike može, vzgojitelje našega naroda. Narod, ki ne zna ceniti svojih zaslužnih moži, jih ni vreden. Naj bi nas nikdar ne zadela taka obsodba. **Zato prispevajmo vsak po svojih močeh k postavitvi Jakličevega doma.**

Pripomnimo, da sprejemamo s hvaležnim srcem vsak najmanjši dar. Tudi en sam dinar nam je dobrodošel.

Z narodnim pozdravom

Za odbor Jakličevega doma:

Klinc Zalka,
tajnica.

Mrkun Anton,
predsednik.

Hren Franc,
blagajnik

Iz uprave. V 1. številki letošnjega letnika so bile priložene položnice, s katerimi se naj poravna naročnina za list. V 3. številki smo pa priložili položnice, naj se nakažejo prispevki za vzdrževanje lokala in nabavo inventarja. Vljudno prosimo za nakazilo denarnih zneskov.

»Slovenski Učitelj« izhaja prve dni vsakega meseca. Vsak društveni član mora biti naročnik lista. Sklep uredništva je 2. vsakega meseca. Vsaka številka mora biti prvega vsakega prihodnjega meseca na mizi vsakega naročnika. To pa bo, ako bo vsak naročnik poskrbel, da bo list hitro plačan.

Vinko Brumen

Nova pedagogika in novi pedagogi

Že kakega pol stoletja pedagoški svet neprestano valovi: nove ideje se užigajo in ugašajo, novi preroki nastopajo in izginjajo, nova vzgoja in nova šola sta na pohodu, celo edini zveličaven nauk pedagoške trume sta postali. S stanjem naše vzgoje in izobrazbe pa je — zdi se — tako, kakor z Župančičevim »slapom«, da namreč »pada, pada, pada . . .« »Stara« in »nova« pedagogika se sovražno motrita in druga drugi pripisujeta krivdo za to padanje.

Svet se giblje in razvija, to je brez vsakega dvoma. Ljudje se vse čase trudimo in iščemo pravo in resnično, lepo in dobro. Marsikdaj zadenemo pravo, često zgrešimo. Pa se cepimo v dvoje taborov. Tukaj se krčevito oklepamo debela, ki mu je že usahnila rodna sila, ker je nekoč rodilo dober sad; nočemo videti, da je iz njegovih korenin ali semen pognalo novo drevo in s pomočjo novih sadjarskih spretnosti rodi celo boljši sad: tak konservativizem ali starokopitnost je ovira zdravemu kulturnemu razvoju.

Toda tudi na drugi strani često grešimo. Puščamo v nemar še čvrsto drevo, pa se tlačimo okrog komaj pognalega divjaka; cepimo ga vsak po svoje in oviramo drug drugega, preveč si dajemo opravka z njim in ko se nam je skvaril, dolžimo tiste, ki v našem tropu še bili niso; iščemo novega debelca, ga na isti način skazimo itd. Tako hlastanje za »novim« je pač še hujša zabloda ko nekaj resnične starokopitnosti.

Časi se izpreminjajo in mi se izpreminjamo z njimi. Ne povsem; vedno še kaj ostane, kar nas veže z davnimi predniki. Vendar vsak novi rod pomeni renesanso človeštva: pride z novimi ideali in išče novih kulturnih rešitev, ki bi premagale resnično enostranost prejšnjega rodu. Pri tem pa rad pozablja, da so tudi njegove sile omejene in bo povsem nova modrost in učenost, umetnost in spretnost zopet enostranska, kakor je bilo pred njim. Pozablja, da ne bi smel zanemariti resničnih pridobitev in vrednot prejšnjih rodov. Srečni smo lahko, da vendar vzgoja še zabrisuje ostrine prelomov. Pomaža ji stvariteljska previdnost, ki je poskrbela, da si človeški rodovi ne sledijo kakor dejanja v drami — »ob udarcu na gong«.

Starokopitnost lahko zadržuje zdrav razvoj, obsojena pa je na končen neuspeh. »Staro« se mora umakniti »novemu«, za to skrbi narava. Usodnejše so lahko napake »modernistov«: trgajo lahko nit zdravega razvoja,

zapravljajo že pridobljene kulturne zaklade in s tem kulturo znižujejo, ne dvigajo. Kajti vsega, kar so dobrega ustvarili nešteti rodovi prednikov, ne bo z boljšim nadomestil noben nov rod, naj bi bil še tako darovit in plodovit.

*

Nova pedagogika je prišla z mnogimi upravičenimi zahtevki. To in ono, kar je nekoč dobro služilo, se je pokvarilo in postalo sama lupina. Herbartovska pedagogika je postala v marsičem podobna »formalnim stopnjam«. Treba je bilo v stare mehove naliti novega vina. In to so poskušali najboljši med novimi pedagogi. Dobra nova stvar je v svojem bistvu bolj dopolnilo starega, ko pa nadomestilo zanj, četudi se niti dobri novotarji tega vedno povsem ne zavedajo. Često pa se novi preroki radi sklicujejo na stare vzornike. Tudi »delovna šola« je znala najti svoje predhodnike v skoraj vseh znamenitejših pedagoških preteklosti — razen neposrednih prednikov. Očetom so sinovi najtežje pravični.

Vsakdo, ki dobro misli, želi, da dobre nove ideje prodro. Zato pa mora često obžalovati, da so jih dobili v kremplje ljudje, ki jih tako širijo, da jim zmagajo onemogočajo. Kdor se zares bori za zmago kake ideje in ne svojo, bo skrbel, da ji bo pridobil čim več prijateljev, ne pa napravil sovražnikov. Ne bo uporabljal sredstev, ki že po naravi vbujajo odpor ali reakcijo.

Marsikaj dobrega prinašajo »novi«, marsikaj dobrega hranijo »stari«. Svojevrstno in važno kulturno delo je iskanje sinteze med obojim. Tudi ta ne bo dokončna, bo pa, če bo prava, stopnja više v razvoju. Zato delajo dobri stvari slabo uslužno vsi tisti trabanti resničnih planetov, ki vsako sintezo onemogočajo. Čemu je treba vedno in vedno naglašati, da je to in to »novo«, s posmehom za vse, kar se gleda kot »staro«? Čemu je treba vedno in vedno naravnost odbijati priletnejše delavce, ki so si v svesti svojega poštenega prizadevanja in cenijo lastne uspehe, češ da so stari in da so že zato nekaki šušmarji? Čemu je treba pedagoške zahtevke po sili vezati z raznimi svetoznimi, ideološkimi, političnimi in podobnimi nauki ter po nepotrebem odbijati tiste, ki drugače mislijo? Pedagoški zahtevki na svoji tehtnosti in nujnosti s tem gotovo ne pridobe. Če je kaka stvar dobra, bom skušal to pokazati in jo s tem uveljaviti. Samo zaradi tega, ker je »nova« ali taka in taka, pa stvar še ni dobra. Posebnih etiket potrebuje blago, ki samo ni kdo ve kaj prida.

Malo je duhov, ki zajamejo celotno problematiko — recimo — pedagoškega življenja, jo prekvasijo z novimi idejami in pokažejo v novi luči. Vsi drugi že nekaj storimo, če pomagamo pri kakem popravilu. Čemu se torej napihovati! Kdor je kako steno prebelil, ne sme trditi, da je hišo sezidal. Če sem okno umil, pač ne bom trdil, da sem vse to ustvaril, kar morem sedaj skozi okno videti. Ne govorimo pri vsakem metodičnem domisleku o »novi pedagogiki«! Mar mislite, da so delovnost ali samodejavnost, strnjjenost, globalnost itd. zares odkritja, ki lahko rešijo vsa vprašanja, ona, ki jih še nismo in tista, ki smo jih doslej reševali drugače?

Saj pomenijo nekaj, treba pa je skromno vedeti, ne le kaj, temveč tudi česa ne. Pretiravanje tira v enostranost in — kdo ve, če ne bo »poslednje zlo hujše od prvega«.

*

Najnovejša struja pri nas je kar bojevita »slovenska« pedagogika.

Nedavno sem bil priča razgovoru dveh starejših učiteljev. Menila sta se o novi, »delovni« šoli. Pa se je eden kar razhudil: »Mar prej nismo delali?« Prav tako bi lahko po pravici vzkliknil marsikdo: »Mar prej nismo bili Slovenci?« »Slovenska pedagogika« je vsa pedagogika rojena iz slovenske kulturne duše in te — hvala Bogu — je že nekaj. Pa raste! Da so tu in tam vidni tuji vplivi? Pri katerem velikem kulturnem narodu teh ni?

V borih 20 letih smo zaporedoma doživeli navdušenje za vse avstrijsko, nemško, češko in ne vem čigavo vse in naravnost ganljivo je, kako smo se končno oklenili lastne »slovenske« pedagogike. Če bodo našli pot domov nekateri, ki so doslej preveč po svetu blodili, prav. Naj pa ne obračajo mečev proti tistim, ki so za slovensko pedagogiko delali, ko je še oni niso poznali!

Vobče je lov za kričečimi gesli pri nas že prava bolezen, kuga. To naravnost porazno vpliva na ljudi, ki so se komaj malo privadili enemu geslu, ko se glavni preroki že z vso silo vržejo na drugo. Mnogi že več ne vedo ne kod ne kam. Kdor ima kaj srca, bo razumel besede: »Množica se mi smili!«

Pedaško kritike nam je treba, nujno treba. Samec sicer ni uspel, tudi ne vem, če je prav prijel to reč. Vzbudil pa je pozornost in — znamenja kažejo — voljo do kritike in potrebo po njej. Še bomo poizkušali in — končno uspeli. Pretresti bo treba mnoga gesla in udarke, oceniti jih po vrednosti in jim odkazati pravo mesto. Odpihati bo treba mnogo plev, da se bo videlo zrnje. Ohraniti bo treba marsikako staro pridobitev proti »novim« pedagogom, a v korist »novi« pedagogiki. Rešiti jo bo treba »prijateljev«, »sovražnikov« se bo lažje varovala in svojo pravo podobo razvila — resnično »nova šola«, ki si je iskreno želimo čim prej.

... in

Domovi slovenskih ljudskih šol

(Konec.)

Poleg učilnic pa mora imeti šola tudi stranske prostore, katerih je lahko več ali manj, odvisno ni to samo od potrebe, ampak tudi od denarja.

Za učilnico je navadno najvažnejši prostor pisarna. Vsaka šola naj jo ima, da se ne spravljajo uradni spisi v privatnem stanovanju in da šolskemu upravitelju ni treba strank in nadzornika sprejemati v privatnem stanovanju, pa četudi niso odnosi med njima najboljši.

Ni treba, da je pisarna obsežna soba, mora pa biti tako velika, da je vredna napisa pisarna (4×3 m). Nič manj potrebna je soba za učila.

Na naših šolah se s šolskim premoženjem ne postopa tako, kot bi se moralo. Koliko dragocenih učil se praši na podstrešjih ali se jih kvari po omarah na hodnikih, v učilnicah in drugod. Koliko dragocenih slik in učil visi in bledi leta dolgo na stenah učilnic in hodnikov samo zaradi pomanjkanja prostora. Te slike pa stanejo lep denar, zato moramo vztrajati na zahtevi, da mora imeti vsaka šolska stavba tudi sobo za učila.

Ta dva prostora sta poleg učilnic neobhodno potrebna, potrebo po konferenčni sobi, prostoru za šolsko kuhinjo, oblačilnicah (garderobah) i. dr. pa utemeljuje vsak kraj po svojih potrebah in gospodarski moči.

Nejasno je tudi vprašanje učiteljskih stanovanj v naših šolah. Ni to vprašanje, ki bi se dalo na enak način rešiti, ker so skoraj v vsakem kraju in na vsaki šoli drugačne razmere in druge potrebe. Pri določevanju števila učiteljskih stanovanj v šolskem poslopiju je treba upoštevati več važnejših momentov, in sicer:

1. Upoštevati je število otrok in oddelkov, ki jih šola ima in ki jih predvidoma utegne imeti. Vedeti je treba vsaj približno, kar ni težko, če kraje, ki šolski okoliš sestavljajo, poznamo, ali bo število oddelkov v prihodnjem desetletju padlo ali naraslo. Manjše so zadevne spremembe v našem podeželju, posebno tam, kjer ni več možnosti, da bi se moglo naseliti novo kmetско prebivalstvo, kakor pa v industrijskih krajih, kjer je možen močan padec ali porast prebivalstva. S tem v zvezi je upoštevati šolski okoliš, ki se eventuelno more razdeliti ali se mu more samo dodeliti del drugega šolskega okoliša, ker je to v zvezi s številom prebivalstva in šoloobveznih otrok. Preudariti moramo ob tej priliki tudi to, ali nam bo bodočnost nudila možnost, da bomo imeli v oddelkih le nekaj nad 40 otrok, ali bo še dolgo merodajno število 65.

2. Upoštevati je krajevne razmere, ker te vplivajo na odločitev, kakšna stanovanja naj se grade. V oddaljenih hribovskih krajih, kjer ni mogoče v kraju dobiti hrane, je treba obseg samskega stanovanja razširiti; v večjih prometnih krajih pa je po mojem mnenju dovolj za samsko stanovanje udobna soba brez kuhinje in pritiklin. Moški samski učitelj ne bo kuhal sam, ženska si kuha le v primeru, če hrane v kraju res ni nikjer dobiti. Kuha namreč ni tako zabavna, da se je ne bi tudi ženska rada otresla, posebno, ker je danes hrana v vsakem kraju razmeroma poceni. Zraven tega pa je danes vsak učitelj tako zaposlen v šoli, da nima časa sam pripravljati jedi in se ukvarjati z gospodinjskimi posli, ki so s kuho v neločljivi zvezi.

Obseg stanovanja je odvisen tudi od tega, ali je na šoli samsko ali poročeno učiteljstvo. So kraji, kjer od ustanovitve šole ni bilo poročene učitelja, zato bi ne bilo umestno, če bi se zidalo ne vem kako razkošno in obsežno stanovanje. Na šolah, kjer sta le dva oddelka, je nesmiselno zidati dvoje stanovanj za poročene učitelje, ker se more zgoditi, da sploh ne bosta nikdar na šoli dva poročena učitelja istočasno. Na takih šolah je dovolj, če se zgradi eno stanovanje s tremi sobami, od katerih ima ena poseben vhod in ni zvezana z ostalim stanovanjem, da se more v potrebi

uporabljati kot samsko stanovanje. Če bi bil na šoli zakonski par, bi uporabljal vse tri sobe in pritikline, če pa je samo poročen učitelj in samska učna moč, bi poročeni užival dve sobi ter ostalo stanovanje, samska učna moč pa sobo s posebnim vhodom. Take sobe potrebam mlajšega učiteljstva popolnoma odgovarjajo, saj mnogi nimajo možnosti, da bi večje stanovanje opremili ali pa sploh nimajo potrebe po večjem stanovanju.

Lahko rešljivo je vprašanje učiteljskih stanovanj na šolah, kjer je treba le nekaj stanovanj. Težje vprašanje je preskrba stanovanj v krajih, kjer bi bilo treba za učiteljska stanovanja zgraditi dosti večje poslopje kot za šolo samo. Vzemimo, da je na šoli več kot 10 učiteljev. Takih šol je pri nas veliko. Če ni šolski okoliš preobsežen, zadostuje za silo pet učilnic, za stanovanje pa je potreben prostor skoraj 10 učilnic, torej še enkrat več kot za šolo — pa sem se tako omejil v prostoru, da bi v njega arhitekt le z veliko težavo vnesel primerne prostore. Z obsežnostjo stavbe rastejo stroški, to pa je tisto, kar delo zavlačuje, če ne onemogoča.

Preudariti je treba tudi, ali naj se učiteljska stanovanja, posebno tam, kjer jih je treba več, zgrade v šolski stavbi ali v posebni stavbi nekaj proč od šolskega poslopja. Priporočljivo je, da to poslopje s šolskim ni zvezano niti z dvoriščem. Ta način ima sicer to slabo stran, da je za nekaj metrov zidu dražji, ima pa več dobrih strani, ki vse govore, da naj se poslopje zida samo zase. Posebej govore za to higienski in gospodarski razlogi. Pri vseh obolenjih za nalezljive bolezni je važno, da so učiteljska stanovanja ločena od šolskih prostorov čim bolj. V praksi vidimo, da je lahko kontumacirati obolelega učenca, da pa je kontumaciranje učitelja za oddelek kar neko večje zlo. In bolj, ko se učitelj giblje v prostorih, ki so določeni za šolo in učence, večja je nevarnost, da se okuži in zboli.

V večjih krajih pa posebno govore za oddvojitve poslopij gospodarski razlogi. Naj navedem primer. Stavba za stanovanja je ločena od šole. Ima osem stanovanj. Pride doba, ko na šoli ni osem učiteljev, eno ali celo dvoje stanovanj je praznih. Lastnik stavbe bi pri oddvojenem posloppju mogel oddati prazno stanovanje tudi neučitelju. Če pa je stanovanje v šoli, pa je to nemogoče. Prazno stanovanje pa povzroča motnje v vsakem gospodarstvu, še večje navadno v šolskem gospodarstvu.

Navedeno je v glavnem to, na kar moramo biti pozorni v času, ko se pripravlja graditev novega šolskega poslopja, da se ne delajo napake, ki morejo kdaj pozneje ovirati smotrno delo.

Izražanje v knjigi

Narodna ideja se simbolično izraža v knjigi. Knjiga podaljšuje prošlost v današnjost; od mrtvih budi ugasle vekove; drámi glas naših prednikov; omogoča nam živeti v njih družbi ter se pomenkovati z njimi.

(Raymond Poincaré)

Jenski načrt

Dosedanja ureditev

(Dalje.)

V zunanjem pogledu je dosedanja šola organizirana po razredih,¹ ki se vsaj v idealnejših primerih skladajo s starostnimi letniki. Ker imamo osemletno šolsko obveznost, gledamo idealen tip ljudske šole v osemrazrednici, kjer se otroci vsako leto nauče, kar je »predpisano« za njihov razred in šolsko leto, ter nato prestopijo v višji razred, dokler ne prispó do vrha, šolo končajo in zapustijo. Tako je bilo in je še pri nas, prav tako pa tudi v Nemčiji. Ni pa bilo vedno tako in je taka šolska organizacija razmeroma mlada pridobitev. Sunek za njeno uvedbo je dal J. Tews z nekim svojim spisom leta 1889, vendar pa še do 1900 n. pr. v Prusiji osemrazrednica ni bila ideal. Največ šol je imelo po šest ali po tri razrede. Fr. W. Dörpfeld in V. Stoy sta se borila za štirirazrednice.

Delitev v letne razrede je imela pred očmi le uk; temu je podrejela učenca in celotno njegovo vzgojo. Določeno množino učne »snovi« in znanja je bilo treba vsako leto pridelati, in zdelo se je najugodnejše, če so bili razredi povsem enotni in enoliki (homogeni), kjer so vsi učenci mogli delati in se učiti točno isto. Služila je taka organizacija torej v prvi vrsti lažjosti učitelja. Njegovo delo je bilo v takem razredu enoličnejše in lažje, kot pa bi bilo v kaki bolj pestri skupini.

Težnja po enolikosti pa ni le razdelila učencev v toliko razredov, kolikor je bilo starostnih letnikov, temveč je izgnala najprej vse manj, pozneje tudi vse bolj kot povprečno nadarjene. Tako je po Petersenovem mnenju prišlo do pomožnih, pa tudi do dvignjenih razredov (gehobene Klassen).

Ker se delitev ni dala tudi na zunaj povsem izvesti, se je to izvršilo vsaj v mejah danih možnosti (oddelki). Petersen pripoveduje, da je učitelj v neki enorazrednici ugotovil težo zraka: približno 1 g ali točno 1,293 g. Pri vaji je edinega učenca osmega šolskega leta opozoril, da se je že učil o tisočinkah in naj si torej zapomni točno število; neki učenki, ki tisočink še ni poznala, pa je dejal, naj si zapomni, da 1 liter zraka tehta nekaj več ko 1 g. Pozneje pa se je pokazalo, da prav edini učenec 8. šolskega leta tisočink ni zmožgel, uspeli pa so nekateri mlajši, med njimi tudi omenjena učenka.²

Letni razredi so nekaka nadstropja v šolski stavbi, kjer so učenci skoraj neprodušno ločeni ves čas šolanja. Marsikdaj nočejo pripadniki višjega razreda z mlajšimi imeti nikakega stika ali pa jih skušajo nekako strahovati. Iz lastnih prvih šolskih let se spominjam, kako so starejši tovariši od mlajših včasih celo terjali, da bi jih morali pozdravljati. Še

¹ Pri nas so sedaj izrazi »razred«, »oddelek« itd. čisto premešani. Tukaj jih umevam tako, kakor smo bili prej vajeni.

² Petersen, Führungslehre, 59.

danes se kar z neko hvaležnostjo spominjam »šestarja«, ki je prišel mimo, ko me je »prvarja« neki »petar« silil, naj ga pozdravim. »Šestar«, ki me niti poznal ni, me je rešil in »petarju« dal nauk v obliki krepke klofute.

Ker se šola ni veliko brigala za učence in njihove posebnosti, ni dovolj skrbela, da bi učenci istega starostnega letnika ostali ves čas skupaj. Učivo je bilo glavno. »Predpisano snov« so si učenci morali prisvojiti in si vsako leto posebej priboriti vstop v višji razred, ali pa sramotno ostati v nižjem pri tovariših mlajšega letnika, kamor pa po svoji razvojni stopnji niso spadali. Tako šolski razredi zopet niso bili enoliki, vsaj nižji ne. Sicer manj nadarjeni, včasih le manj marljivi, razvojno pa zrelejši otroci so učitelju povzročali kot »repetentje« več vzgojnih težav, kakor bi jih morda sredi svojih starostnih tovarišev.

Ponekod je bilo razmeroma malo učencev, ki so vsako leto zadovoljivo končali svoj razred, napredovali v višjega in po končani šoli izstopili iz najvišjega. Na Pruskem je leta 1910/11 končalo celo ljudsko šolo le 45% vseh otrok, ki so tega leta šolo zapustili. V Hamburgu jih je 1912 »zaostalo« čez polovico. Na Dunaju je končavalo vse šole le 41½% otrok; 48,4% jih je najvišjo stopnjo vsaj doseglo, 51,6% jih je izpadlo prej, od teh 20% (= 1/5) sredi šolskega leta, ko so dosegli 14. leto starosti. Podobne prilike so bile drugod. V Belgiji je baje le 15% otrok moglo uživati vse blagodati tamošnje ljudske šole.³

Same številke res ne povedo mnogo. Gotovo pa je, da v razredu, kjer terjamo od vseh učencev isto stvar in enako količino, trpijo zlasti slabši in boljši. Prvi zaostajajo ali odhajajo v pomožne razrede, za druge se ustanavljajo tudi posebni razredi.

Razen tega so v vsakem razredu učenci, ki zaradi večje nadarjenosti ali pridnosti ali česa laže zmagujejo šolo ter veljajo za male vseznalce ali vsaj nadrejene ostalim. Drugim pa povzroča učenje več težav, vedno so odvisni od pomoči tovarišev in lahko se jim vzbudi zavest, da so manj vredni. Ker naj bi napredoval ves razred kot celota do vrha šole, ostane to razmerje vedno isto. Ima pa lahko prav kvarne posledice za oboje, za »boljše« in za »slabše« učence. Prvi dobe lahko mnenje, da je tudi življenje tako lahko zmagovati in da so oni poklicani na boljša, pomembnejša mesta. Drugim pa se lahko vzbudi tlačeča zavest, da so že naprej obsojeni in bodo ostali vedno pri tleh.

Kaj torej?

Šolniki so morali iskati nove rešitve, ker je stara odpovedala. To se ni zgodilo zato, ker je bila stara, nego zato, ker je bila napačna. Postavljala se je preveč na stališče samega uka in pa na stališče nekake enakosti terjatev od vsakega učenca.

Novih rešitev je več, saj je več novih načrtov. Nas tukaj zanima posebno jenska rešitev. Tamkaj so skušali kar najbolj ustreči ideji skupnega socialnega življenja celotne šole. Zato so iskali skupin, ki bi bile

³ Petersen, Kl. Jena-Plan, 62 sl.

kar najbolj naravne, družile bi različne starostne letnike, dečke in deklice, povprečne pa bolj in manj nadarjene. Ugotovili so, da se otroci ne razvijajo po letih kot po posebnih razvojnih dobah. Pač pa sta si razvojno še zelo blizu šolski novinec in pa šolar tretjega leta. Ne spada pa več med njiju naslednji višji letnik; otroci četrtega, petega in vsaj deloma še šestega šolskega leta tvorijo zopet posebno skupino. Vsaka izmed teh starostnih dob terja nekoliko drugačno in dobi primerno (phasenspezifisch) vzgojo. Tako so v Jeni organizatorno razdelili vse šolarje v skupine, ki obsegajo 1.—3., nato 4.—6., 6.—8. in morebiti še 8.—10. šolsko leto. Pri 6. in 8. šolskem letu prehod ni oster in je mogoče nekatere učence spraviti v višjo skupino, druge pa obdržati v dotedanji.

Tako so v Jeni dobili temeljne skupine (Stammgruppen), ki v glavnem obsegajo po tri starostne letnike⁴ in bi v polnem primeru (10 šolskih let) bile štiri: nižja, srednja, višja in mladostniška skupina. Te so po Petersenu prirodnejše kot letni razredi in laže vršijo svoje naloge. Dopuščajo veliko bolj individualen razvoj in delo, ker ne enačijo shematično učencev in svojih terjatev do njih. Saj niti mogoče ni, da bi terjali isto od šolskega novince in njegovega tovariša, ki obiskuje šolo že tretje leto, dasi spadata k isti skupini. Poleg starostnih pa šola dobro prenaša še druge razlike med učenci, ker se že itak mora truditi, da je posebej pravična in se prilagodi vsakemu posamezniku. V Jeni hočejo koedukacijo, ne izključujejo manj bistrih otrok in tudi ne puščajo radi iz šole bolj nadarjenih. Pravijo, da je za vsakoogar pravo mesto v učnem in socialnem življenju šolske skupine.

Še več: jenska šola gleda v pestrosti starosti, spolov in nadarjenosti celo vrlino in prednost šolskega vzgojnega dela. Od take sestave pričakuje mnogo pobud in medsebojne pomoči, obenem pa more ohraniti mnoga prijateljstva in vezi, ki družijo otroke izven šole. Saj se lahko v isti šolski skupini zbirajo bratje in sestre in še kakí sorodniki, tovariši od igre ali iz soseščine, četudi so različnega spola in ne natančno iste starosti.

V bolj nadarjenih otrocih ima šola prav važne pomočnike pri svojem delu. Od njih prihaja največ pobud, oni vodijo marsikako akcijo, oni pomagajo slabejšim, zlasti pa so še zelo potreben in pomemben činitelj v npravstvenem življenju šole, ker so običajno ne le umsko, temveč tudi npravstveno bolj nadarjeni. Ker šola skuša pri individualnem postopku njihovo nadarjenost povsem zaposliti, zato jim ni treba iskati izživljanja v raznih podjetjih, ki se obračajo proti šoli.

Med manj nadarjenimi Petersen ne misli kakorkoli defektnih otrok. Za te so potrebni posebni zavodi, ki jim morejo nuditi posebno nego in obravnavanje. Toda tisti, ki se le slabše učijo, ki so torej le šolsko »manj vredni«, spadajo kot sestaven del v normalno šolo. Le v tej morejo dobiti

⁴ Zanimivo je, da je tudi pred šolsko dobo in po njej mogoče najti razvojne dobe, ki krijejo povprečno po tri leta: otroški vrtec sprejema otroke od 4. do 6. življ. leta, kazensko pravo ima posebne določbe za otroke (do 14 let), za mlajše (14—17) in starejše (17—21) mladoletnike; ponekod menda mislijo tudi na posebnosti 22—25 letnikov. (Prim.: Petersen, Führungslöhre, 60 sl.; naš kaz. zakon § 14., t. 1.; § 26.—30.)

dovolj pobude, ki je sami ne zmorejo, prihaja pa večinoma od inteligentnejših otrok. Od teh pobud bo verjetno marsikaka tudi v njih vzbudila zanimanje in veselje do dela. Če pa manj nadarjene zberemo same v posebni skupini, odpade prav ta množica pobud, s tem pa se tudi zmanjša verjetnost pristnega učnega in vobče šolskega življenja. V normalni šoli so jim inteligentnejši sošolci lahko tudi najboljši pomočniki, seveda le, če je medsebojna pomoč učencev dovoljena.

Šola jenskega tipa tudi laže prepreči ali omili manj dobre poteze v značaju bistrejših ali trših učencev. Ker druží različne starostne letnike in spole po nadarjenosti v isti skupini, pa ker vsako leto le del učencev oddaja in dobiva toliko novih, zato ima vsak učenec več možnosti, da kdaj vodi, in pride večkrat v položaj, da se mora podrediti. Kdor je vodil v nižji skupini, pa pride v višjo, se mora šele vživeti v njenega duha in delo (preostali dve tretjini učencev sta čuvar dobre tradicije), nato se šele more uveljaviti. Šibkejši učenec pa more vsaj v drugem in tretjem letu voditi mlajše in jim pomagati.

Tako dobe vsi učenci tudi ta nazorni nauk za življenje, da s podrejenostjo in nadrejenostjo stvar ni tako preprosta, ter da vsakdo lahko pride kdaj v položaj, da vodi, kakor se mora kdaj drugič ukloniti vodstvu drugih. Za vsako človeško skupino pa je itak najbolje, če jo vodi v vsakem primeru najboljši.

Ko bi hoteli zunanjo organizacijo kake šole izvesti povsem v smislu jenskega načrta, bi morali imeti v celoti kakih 330 otrok, ki bi jih mogli razdeliti v 10 skupin, povprečno po nekaj nad 30 otrok, tako da bi dobili tri skupine (po 35 otrok) 1.—3. šolskega leta, tri skupine (po 35 otrok) 4.—6. šolskega leta, pa po dve skupini otrok 6.—8. oz. 8.—10. šolskega leta (po 30 otrok).

(Dalje.)

Rafael Zazula

Učna snov iz elektrike

XXIII. Radioprenos

(Konec.)

Ponazoritev radioprenosa najlaže izvedemo z znanim poizkusom z glasbenima vilicama. Dvoje enako uglašanih vilic, ki so privite na resonančne skrinjice, postavimo na mizo, potegnemo z lokom ob ene vilice, da zazvenijo in jih nato primemo z roko, da umolknejo. Tedaj slišimo zveneti druge vilice. Temu pojavu pravimo sozvenenje, nastane pa le takrat, če morejo druge vilice dati enako visok ton. Nihanje prvih vilic preide po zvočnih valovih na druge vilice.

Tudi električno valovanje se razširja po zraku brezžično, potreben pa je za to poseben tok. (Tak visokofrekvenčni tok in valovanje nastaja ob preskoku električne iskre in ob bliskanju, proizvaja pa se z kondenzatorji in obločnicami. Pouk o visokofrekvenčnih tokih pa je za ljudsko šolo pretežek, zato ga obidemo.) Tak tok (oziroma tako nihanje toka) imamo v električni iskri. Učinek takega toka bi lahko pokazali z influenč-

nim strojem in kohererjem. Ker pa je influenčni kolovrat predrag, da bi ga mogle kupiti naše šole, mora učitelj naslednje podavanje podpirati z risanjem. Koherer je steklena cev, ima dva kovinska batiča, med batičema so železni opilki. Koherer spojimo z žepno baterijo, tako da za kohererjem vključimo še električen zvonec. Ako nato z batoma bolj ali manj stiskamo opilke v kohererju, bo zvonec sorazmerno s stiskanjem opilkov močnejše in slabše zvonil. Polagoma razmaknimo batiča do tiste meje, da zvonec utihne. Pred tako zrahljani koherer postavimo influenčni kolovrat in vzbudimo med elektrodama iskro ter izpreminjamo dolžino iskre in razdaljo od kolovrata do kohererja toliko časa, da zadenemo one pogoje, da zvonec zopet zazvoni. Električna iskra torej oddaja take elektromagnetne valove, ki se brezžično širijo v prostoru. Na svoji poti so zadeli na opilke, ojačili njih provodnost in zvonec je zazvonil. Na tem odkritju je osnovana brezžična telefonija (in ves ostali brezžični prenos električne sile), imenovali bi jo lahko tudi iskrna telefonija.

Oddajna postaja prejema izmeničen tok, ga v transformatorjih izpreminja v visoko napetost in s posebnimi aparati (elektronsko cevjo) proizvaja zgoraj označene elektromagnetne valove ter jih po anteni oddaja. Tako je s prekinjevanjem toka mogoče brezžično oddajati Morsejeve znake. V radiooddajnih postajah so antenski valovi zvezani z mikrofonskimi. Elektromagnetni valovi mikrofona izpreminjajo antenske valove v nove valovne oblike, ki ustrezajo zvočnim valovom. Tako preoblikovane valove sprejemajo antene sprejemnih aparatov.

Elektromagnetni valovi se širijo s hitrostjo 300.000 km na sekundo. Vsako sekundo odda oddajna antena sto tisoče valov. Od števila oddanih valov je odvisna njih dolžina, izračunamo jo, ako delimo hitrost valovanja s številom valov v sekundi. Oddajna postaja v Domžalah oddaja na sekundo 524.000 valov, njih dolžina torej znaša 572 m. Antena sprejemnega aparata sprejema elektromagnetne valove in jih dovaja sprejemnemu aparatu. Ta mora biti za vsako valovno dolžino posebej naravnan.

Glavni del sprejemnega aparata je elektronka. Podobna je navadni žarnici, njeni glavni deli pa so: kurilna žica, kovinska mreža in cev. Kurilna žica oddaja elektrone. V kovinah je vedno dosti prostih elektronov, ki pa so vezani po privlačnih silah atoma. Ako pa se kovina močno segreje in nanjo vpliva električno polje, tedaj oddaja proste elektrone. Zunanja cevka v elektronki (anoda) je spojena s pozitivnim polom, kurilna žica (katoda) pa z negativnim. Ker je anoda pozitivno električna, privlačuje elektrone, ki jih izžareva kurilna žica. Tako nastane med katodo in anodo elektronski (ali anodni) tok. Mreža med anodo in katodo (med žico in cevko) pa krmili jakost tega toka. Pozitivna napetost mreže pomaga anodi in jači elektronski tok, negativna napetost mreže pa odbija elektrone nazaj proti katodi in tako močno duši elektronski tok.

Vsako slabotno elektromagnetno nihanje v mreži povzroča prav močno nihanje elektronskega toka. Sprejemna antena sprejema prav slabotne elektromagnetne valove in jih dovaja mreži v elektronki, ki jih na

opisani način ojačuje. Ako hočemo še močnejše ojačenje, vgradimo v aparat več elektronk. Tako ojačeno valovanje prihaja v zvočnik, ki je bistveno podoben telefonski slušalki.

XXIV. Röntgenovi žarki

Röntgenovi žarki imajo čudovito lastnost, da lahko prodirajo skozi različna telesa. Nazivamo jih po Konradu Röntgenu, ki jih je slučajno odkril leta 1895. in se sedaj mnogo uporabljajo v zdravništvu pri preiskovanju notranjih bolezni in zdravljenju samem. Bolnik se postavi pred röntgensko cev in fotografsko ploščo ali opazovalno ploščo, ki je občutljiva za röntgenske žarke. Ker isti teže prodirajo skozi kosti in gostejše dele telesa, se na plošči pojavijo obrisi notranjih organov v temnejših in svetlejših odsevih. Tako se lahko opazujejo prelomi kosti in njih zdravljenje, razne tvorbe in bolezenske izpremembe na organih.

Glavni del röntgenskega aparata je brezračna cev. Na enem koncu je vanjo vdelan negativni pol (katoda) in kovinska žica, ki jo segreva poseben tok, na drugem koncu pa je vdelan pozitivni pol (anoda). Omenili smo že, da je v kovinah vedno mnogo prostih elektronov, ki ob segrevanju kovine preidejo v tako močno gibanje, da odletavajo iz kovine in to tem številneje, čimbolj se kovina segreva. V röntgenski cevi oddaja žareča žica elektrone. Ti udarjajo na anodo. Zaradi teh udarcev oddaja anoda silno kratke valove, njih dolžina znaša le nekaj deset milijonin mm. Ti valovi so Röntgenovi žarki. Nastajajo podobno kakor zvočni valovi, ako mečemo šibre v zvon. Röntgenski aparat rabi tok visoke napetosti od 4 do 250 kilovoltov in več. Zato je vsak röntgenski aparat opremljen s transformatorjem.

XXV. Obsevanje

Röntgenovi žarki imajo tudi zdravilne učinke. Z njimi zdravimo kožne bolezni, razne oblike jetike in raka. Pri nepravilnem obsevanju pa lahko povzročijo težka obolenja in smrt. Vemo, da imajo solnčni žarki veliko zdravilno moč. V tem se posebno odlikujejo ultravioletni žarki, ki pa prodirajo le višje zračne plasti in jih v dolinah manjka. Električen tok proizvaja ultravioletne žarke v posebnih žarnicah z živim srebrom. S temi žarki se zdravijo razne otekline in rahitis.

Avgust Clemente

Iz metodike pevskega pouka na ljudski šoli

(Dalje.)

Ako gremo za vzroki takega pasivnega zadržanja nasproti tako važnemu kulturnemu činitelju, kakor je glasbena umetnost, moram ugotoviti nepravilno predvzgojo, ki ni znala vcepiti bodočim vzgojiteljem pravega veselja in podlage za nadaljnje glasbeno izobraževanje.

Četudi je vzgojitelj dostikrat zadostno muzikalno izobražen in tudi glasbeno ustvarjajoč, se ustvarja zaradi njegove metodične nesposobnosti

v šoli prava muka pri podajanju pevske tvarine. Iz mojih gimnazijskih let mi je živo v spominu profesor glasbe, ki je z butanjem glave ob tablo zabijal svojim učencem note v trde možgane. Kljub njegovi dobri volji in velikemu trudu smo note in drugo pevsko šaro istovetili z nerazumljivimi hieroglifi. Ne more se vsemu učiteljstvu odrekati prizadevanja, da pride od primitivnega izvajanja »Jager pa jağa« do umetniško više stoječih del, vendar je njihovo delo združeno s takimi težavami in žrtvami, da je uspeh v primeru s trudom prav malenkosten.

Kdor natančneje pozna pedagoško in metodično postopanje v tem pogledu, se ničevim uspehom nikakor ne more čuditi. Saj se petje kljub raznim didaktikam in metodičnim navodilom poučuje na isti pedagoško primitivni način kakor nekdanj. Ves pouk petja obstoji le na predvajanju in posnemanju, učenec se uči peti, kakor se uči kos žvižgati. Ne duha ne sluha ni o samodelavnosti, nazornosti in drugih načelih sodobne šole. Previdno in stopnjema uvajamo učenčka v kraljestvo abecede, za kar potrebujemo najmanj pol leta, v skrivnosti pevske teorije pa naj bi bil otrok posvečen že v nekaj urah. Morda začnemo s poukom teorije takole: Otroci, danes pa bomo začeli z notami! Vidite, to je notni sistem, to violinski ključ. Sedaj vam zapišem lestvico, ki se je mora vsakdo izmed vas naučiti na pamet. Vidite, to so note c, d, e... Do prihodnje ure mi jih mora vsakdo poznati, imenovati in zapeti gori in doli. Gorje tistemu, ki mi ne bo znal, ste razumeli? — Tako, sedaj bomo pa zapeli pesem »Na planincih« po notah. Kadar gredo note više, gremo tudi mi više z glasom, kadar gredo niže, moramo tudi mi peti niže... Torej pojmo! Ja, kje si se pa ti vzel, poj više, aha, ti pa nimaš posluha, sram te bodi... No, no, pa bodi tiho, da te ne slišim! Tepci, če mi ne boste prav peli, boste ostali po šoli v zaporu!... Tako in podobno se glase pedagoške litanije...

In učenci jo ob razburjanju učitelja bolj ali manj posrečeno ubirajo za njim, apatični in brezbrizni do opominov, do pesmi in do pevske teorije, ki jim postane zasovražena, ko se pojavi v šolskih sobah, ter so prepričani, da jim bo slovo od šole prineslo odrešenje in pozabo na učitelja, na njegove pesmi in na vso šolsko šaro.

Ob takem pouku izginja veselje pri učitelju in učencih do pevskega izražanja, dečki se pri petju zadovoljujejo s sramežljivim molčanjem, čut za poslušnost ostaja nerazvit in nezadosten. Mnogokrat pa zapadejo otroci v kričavost, ki je za razvoj posluha prav pogubna. Ni govora o kakem estetskem vplivu pesmi, plemenitenju čustev in zanesnem dvigu duše.

Strah pred težavami odvrta učitelja in učence neupravičeno od teorije, ki edina more dati podlago za glasbeni napredek. Vendar ne mislim na teorijo, ki jo otroci poznajo samo imensko, besedno, samo miselno, ampak na teorijo, ki jo znajo praktično uporabljati in ki jim služi kot opora pri naučenju pesmi, ne kot breme.

Tudi pri pevskega pouku je treba upoštevati načela novodobne pedagogike. Pouk se mora vršiti v veselem razpoloženju in zanimanju učencev.

(Dalje.)

Obisk na Angleškem

2. Jezik

(Dalje.)

Včasih mislimo, da je angleščina prav lahek jezik. Besede se skoraj nič ne pregibajo, kar zlasti tujcu ugaja. Zato pa je angleščina silno bogata v besednem zakladu, ki da šteje čez 400.000 besed.¹ Saj vsebuje stare keltske, romanske, germanske, pa nove mednarodne besede, poleg izrazov, ki so si jih po vsem svetu raztreseni Angleži nabrali pri najrazličnejših ljudstvih, kar pa vse izgovarjajo po svoje. Hudomušneži pravijo, da je angleški besedni zaklad najzanimivejša zbirka tujk, ki pa da se napačno izgovarjajo.

Mnoge besede uporabljajo Angleži bolj, ko pišejo, zopet druge bolj tedaj, ko govore. Ko sem vpraševal po pomenu raznih besed, sem čisto slišal, da je ta ali ona »a literary word«, da jo uporabljajo v knjigah, ne pa pri govorjenju.

Razen tega angleška pisava ne sledi vedno izgovarjavi. Oboje se včasih tako močno razlikuje, da je prav za prav treba dvojnega truda, če si hočeš zapomniti govorjeno besedo in njeno pisano obliko. Tudi angleška slovnica pozna neka pravila za izgovarjavo, priznava pa toliko izjem, da pravila le malo služijo. Večkrat se povsem enako izgovarjajo besede, ki se različno pišejo in razne stvari pomenijo, drugič pa se različno izgovarjajo besede, ki jih enako pišejo. Iz vsega tega izvira mnogo težav, ki ne mučijo le tujca, nego tudi Angleže.

Na teh posebnostih angleščine temeljijo mnogi angleški dovtipi, ki so pa neprevedljivi. Ni treba drugega, da izgovorjeno besedo napišeš v podobni enako se glaseče druge, ki ima različen pomen, ali v govoru naglasiš besedo, ki lahko pomeni več stvari. Čisto je prav na mestu tudi angleška posebnost, da v govoru radi pojasnjujejo nekatere besede z drugimi istega pomena.

Če ti Anglež kake besede ne ume ali mu je nova in tuja, rad vpraša, kako bi jo napisal. »How do you spell it?«, kako to črkuješ, je vprašanje, ki ga lahko čisto slišiš. Učitelji se vedno in vedno obračajo z njim do učencev. Saj je treba pri vsaki manj znani besedi ugotoviti tudi, kako jo je treba napisati. Pri nas v takem primeru zares pišemo na tablo; Angleži pa črkujejo in prav spretno.

Tudi tujec ne uideš črkovanju. Prideš kamor že koli in poveš svoje ime, ki ga seveda ne znajo napisati, pa že slišiš: »How do you spell it?« Poveš, odkod si, zopet isto. Saj bi še šlo, ko bi n. pr. Ljubljano lahko črkoval po naše. A odgovoriti moraš: el dzej, ju, bi, el, dzej, ej, en, ej. V tem sam več ne spoznaš Ljubljanec. Še huje je, kadar pride na vrsto kaka črka, ki je Angleži ne poznajo. N. pr.: š. To je »es s strešico«.

¹ A stara anglosaščina jih je imela kakih 20.000. (Prim.: E. Weekley, The English Language, 9.)

Nikdar pa nisem mogel zvedeti, kako se strešici pravi po angleško. Med 400.000 besedami menda ni imena zanjo. Neki Čeh si je pomagal tako, da je »š« črkoval: es »with a little funny thing above it«, es »z malo smešno stvarjo nad seboj«. A takih malih smešnih stvari je v neangleških jezikih več. Zato je najbolje pogodil tisti uradnik pri londonski policiji, ki mi je ponudil kos papirja in mi velel, naj vse podatke napišem, on pa je prepisoval.

Črkovanje pa lahko dela še več težkoč. Vsi Angleži ne izgovarjajo enako niti imen črk. Nekoč sem se odpravljaj na vlak in sem na postaji previdno vprašal vratarja, ali moram kje prestopiti. Pritrdil je in mi je imenoval prestopno postajo. Nisva se pa mogla razumeti in začel je črkovati. Neko črko je imenoval: »oj«. Tega imena pa dotlej nisem poznal za nobeno črko angleške abecede. Vprašal sem ga, če misli »ou« (= o), pa mi je odkimal in ponavljal svoj »oj«. Ponudil sem mu beležnico in svinčnik, pa mi je napisal »í«. Ime te črke se pravilno glasi »aj«, v preprosti londonski govorici je to »oj«, kakor je »a« pravilno imenovan »ej«, v londonski govorici pa »aj«. »Line« pomeni v angleščini »črto« (progo itd.), »lane« pa »ulico«, izgovarjata pa šolan Anglež prvo in nešolan Londončan drugo enako, namreč »lajn«.

Med jezikom šolanih (»educated«) in nešolanih (»uneducated«) Angležev pa je še več drugih razlik. Večkrat sem slišal kak izraz, ki mu je takoj sledilo opozorilo, da je beseda »slaba« in je ne smem uporabljati. Sem lahko štejemo tudi vse tisto, kar se imenuje »slang«. Vendar pa so razni ljudje različno občutljivi. V Londonu so se mi smejali, ko sem ujel kak manj »šolan« izraz. Oxfordska gospodinja pa bi mi kmalu omedlela, ko sem ji na neke besede nedolžno odgovoril: »O. K.« (izg. »ou kej«), ki da je grd amerikanizem. Pravilno bi bilo: »All right« (ol rajt) ali »well« (prav, v redu). Ista dama me je tudi mučila, da sem v besedah na »wh« moral dahniti »h« preden sem izgovoril »w«, kar se je Londončanom zdelo preveč »pedantic«.

Tujca rado spravlja v zadrego tudi krajsanje. Angleščina ima že itak zelo mnogo enozložnih besed (nekatero vsaj v izgovorjavi), druge pa Angleži krajsajo, čim pridejo bolj v rabo. Tako nisem mogel razumeti, kaj so šolniki mislili, ko so mi omenjali svoje »gyms«, »labs«, »prep schools« itd., ko sem bral in se učil: »gymnasium« (telovadnica), »laboratory« (laboratorij) in »preparatory school« (šola, ki pripravlja na vstop v »public school«). Kaj je »flu«, pa sem se temeljito zavedel, ko se me je lotila »influenca«.

Seveda tu še vedno nisem omenil in naštel vseh težav, ki jih angleščina dela domačinom in tujcem. Sam se itak ne bi mogel zadosti pritožiti, kako so me mučili n. pr. predlogi. Nekateri izmed njih so namreč tesno povezani z glagoli in se stalno uporabljajo v zvezi z njimi. Često se mi je zgodilo, da sem v pogovoru našel sicer pravilen sam glagol, pa sem ga zvezal z napačnim predlogom (navadno prevedenim našim) in se nismo razumeli.

Da se bomo razumeli in mi ne bo treba navajati izvirnih primerov, ki bi jih bilo težko tolmačiti, naj opozorim na nekatere slične težkoče v naši slovenščini. Poglejte si primera: grem **k** njemu, grem **nad** njega, ali celo: grem **za** njim po cesti, grem **za** njega v ogenj. Pri nas se v to še mešajo različni skloni, ki v angleščini ne igrajo take vloge, in morda delajo te naše posebnosti tujcu še hujše težave, ko nam angleščina. Saj si menda ni tako težko zapomniti samega glagola *i t i*, *g r e m*, pač pa, kdaj in v katerem pomenu ga je treba vezati s predlogi *k*, *nad*, *za* . . .

Še marsikak drug trd oreh nudi angleščina tujcu (n. pr. uporaba glagolskih oblik za različne čase, kjer je samo za aktiv menda celih 16 različnih možnosti), vendar jih ne gre v podrobnostih opisovati. Saj bi te vrstice hotele samo pokazati nekatere težave, ki ne srečujejo le tujca, ko pride na Angleško, nego stavijo čisto posebne naloge tudi angleškim šolnikom. Ti morajo učence naučiti tistega jezika, kateri označuje izobražence (*educated people*), obenem pa jih privedi do tega, da bodo kos vsem pravopisnim in sličnim posebnostim. (Dalje.)

Ana Galetova

Moji uspehi in neuspehi v šoli

Do tega poročila me je napotil tovariš Fister. On je pri zadnjem zborovanju v Krškem izrekel željo, da bi vsak od nas prav v kratkem povedal, kako dela v šoli, da žanje uspehe. In še tovarišica, ki je nato vprašala: Kakšne uspehe pa — vzgojne, učne?

Uspehe.

Torej, uspehe.

Mi boste oprostili, če vam tega ne bom tako zelo na kratko povedala.

Uspeh je čudežna zel. Če jo najdeš, si zdrav. Pozabljen je ves trud, pozabljene vse težave. To je plačilo nad vsa plačila. Spada v najvišjo skupino božjih del — v skupino plodov. Da, božjih del! Zakaj — zastoj se potiš deset mesecev po vrsti iz dneva v dan z najlepšim načrtom v roki, ob najlepše spisanem dnevniku, z vso pedagoško teorijo v žepu, v najmodernejšem razredu, z vso voljo, ki jo zmoreš, če ti usmiljeno ne pride na pomoč On, ki je Duh sam, da posreduje med teboj in otrokom.

Včasih prav posebno tenko čutiš to posredovanje. Vsaka beseda je takrat prava. Niti za las se ne zgreše misli. Moje, tvoje, učitelj, učenec — čudovito veje Duh. In potem pride vsem hkrati občutje neizrečenega zadovoljstva. Uspeh! Kar smo pridelali v tem času, se ne izgubi, četudi se nikoli več ne povrneš k stvari. Dr. Gogala pravi temu po Cankarju — blagoslovljeni trenutki. Čim pogostejši so, tem popolnejše je delo v razredu. Preko vsega šolskega leta se pa, žalibog, raztegniti ne dajo. Preveč dobrot bi bilo to za enega učitelja in njegovih 50 otrok. Pa spet in spet prihajajo — in imajo menda prav v tem svoj čar za nas.

Naj omenim na tem mestu hospitacije. Dokler nisem imela svojega razreda, sem si želela hospitirati, hospitirati. A nikoli nisem odšla od hospitacije zadovoljna — namreč: globoko zadovoljna. Nečesa je vselej manjkalo. Med učiteljem in otrokom ni bilo gladkega prelivanja. Nisem mogla razumeti, zakaj tega ne najdem prav nikjer. Danes vem. Blagoslovljeni trenutki morejo biti v razredu le tedaj, kadar se učitelj skloni čisto k otroku in otroci vsi kot eden stopijo

na prste, da si gledajo iz oči v oči in drug drugemu prisluhnejo. To pa je mogoče le, če si z njimi sam. Še tako neroden fant zna svojemu dekletu povedati nemoteno na samem, da ga ima rad. Vsak tuj človek, ki pride v razred, je deležen pozornosti od strani učitelja in otrok — pozornosti, ki je potem manjka pri delu. Pa naj bo ta človek mlad učiteljski kandidat ali pa kdokoli do najvišjega inšpektorja. Zdaj vem: učitelju je potrebna tudi igralska zmožnost. V čim višji meri jo ima, svobodneje se giblje, ko je hospitiran. Enako je z učenci. Saj vemo, da včasih najboljši učenci ob inspekcijah odpovedo z učiteljem vred. Umetniki brez prič ustvarjajo. Celotni igralci se zapro v samoto, ko ustvarjajo tipe. In učiteljevo delo je umetnost, če je njegovo delo.

Zdaj vem, nikoli ne greš od hospitacije globoko zadovoljen. Igra je igra pa če je še tako zaigrana.

Pa naj stopim v svoj razred, v svoj 1. razred. Petdeset mladih bitij me čaka. Čaka že. Ampak povejte mi, kdo od vas mi more zatrditi, da je vsaj eden od teh v resnici željan šole. Saj je vsak, preden je prišel v šolo, že slišal vse pripovedke o strašnem učiteljevem glasu, o njegovi dolgi palici, o zaprtijah, o žalostni usodi zapacanih zvezkov, o rdečih grožnjah učiteljevih številčk — in tako naprej. Povejte mi, kdo od njih ni videl brata ali sestre sedeti za mizo doma, ko si je z dlanmi ušesa tiščal in sedel in si nekaj nerazumljivega vtepal v glavo iz zvezka ali knjige? O, pripovedke o šoli so hujše od onih, ki o strahovih govore, ker so resničnejše. In če mi mame še tako zatrjujejo, kako si njihovi otroci žele v šolo, jim ne verjamem. Videla sem oči otrok, ki so prvokrat prišli. Žele si pač videti novo čudo, žele si enkrat videti tistega od blizu, ki se mu učitelj pravi, žele si svinčnika in papirja in črnila in knjige, žele si pota od doma in novega imena: šolar. Stopim torej prednje v svoji črni delovni halji. Želim si uspehov, žele si jih starši, želi jih videti moj upravitelj, moj nadzornik in moj učitelj-naslednik.

V imenu Očeta in Sina in sv. Duha!

Kakšnih uspehov pa?

Vzgojnih?

Učnih?

Naj se izpovem, da si jaz vedno bolj želim prvih. Morda po vaše ni čisto prav tako, a pri meni je tako. Premnogokrat vzgoji na ljubo trpe učni uspehi, ker jim jemljem čas. Takole se mi zdi, da naredim večje dobro delo, če pošljem po osmih letih iz šole deset dobrih ljudi, kot pa petdeset odlično ocenjenih učencev. Zelo dobro me je karakterizirala moja koleginja, ki je v letošnjem šolskem letu prejela moje lanske učence. Takole je rekla: »Srčno so nad vse dobri, znajo pa nič.« Sicer je malo hudo to povedano. Pa sem si mislila: Končali so pri meni osnovno šolo. Nekaj pa res znajo. Če jih pa ti v višji ljudski še vse naučiš, potem bodo to otroci, kot jih zlepa ne najdeš. Tvoje besede so priznanje. Hotela sem v prvi vrsti, da bodo dobri. Če so, je delo uspelo.

Pa naj se vrnem k svojim najmanjšim. Letos mi je Bog dal posebno dober spomin. Že precej prvi dan sem si zapomnila vsa krstna imena otrok. Še nikoli ne tako — četudi sem jih imela polovico manj. Zato smo bili takoj domači. Nekaj jih je pa le motilo: ko smo nekoč prišli vsi učitelji z otroci v odmoru na dvorišče, so se moji postavili ob vrtni ograji in strmeli v tovarišice. Mala Rezika je rekla žalostno: »Naša gospa ni pa prav nič lepa. Majhna je in črn gvant ima in nič lepe čevlje. Druge so vse bolj lepe.« In je bila takoj gruča krog Rezike in ko so se mali modrijani vrnili v razred, so me gledali z novim pogledom. Treba je bilo nečesa, kar bi nadomestilo lepoto, ki manjka. Povedala sem jim češko pravljico o dveh Maričkah. Pravi trenutek je prišla. Pili so jo. H koncu sem jim na tablo narisala lepo bogato Maričko. »Narišite še ubogo.« »Pa morate tudi lepo narisati.« In če ni bila?

»Če je bila pridna, je bila tudi lepa!« Narišite lepo, lepšo od one — samo zakrpan predpasnik naj ima.«

Od tega dne so poznali novo lepoto in ni bilo več pritožb čez moj črn predpasnik.

Čez nekaj dni sem slišala pogovor:

»Kje imaš pa robec?«

»Saj mi ga ni treba.«

»Pa vrtaš s prstom v nos. Saj imaš že tako grdega.«

»Kaj, grdega?«

»Grdega, grdega.«

»Ti si grd, ki imaš packo v zvezku.«

Prišla sta oba: »Gospodična, kaj je grše, vtikati prst v nos ali packa v zvezku?«

Jaz bi ne hotela vtakniti prsta v nos in tudi packe bi v zvezku ne marala.

Gledala sta me, tiho odšla in prepira je bilo konec. To je ena sama storija iz našega razrednega življenja — ena sama storjica. In če je vsak dan ena? O, in vsak dan vsaj ena je. Ta je bila prva. Vsi so jo sprejeli. Vsake ne sprejmo vsi. Vendar poizkušam sprejeti otroške besede vse z enako važnostjo. Niso vse kar tako, četudi se nam na prvi mah vidijo. Lepo je pa videti, ko v svojem popolnoma prostem razgovoru, ko ne slutijo, da jih poslušam, uporabljajo vse to, kar jim dam in že marsikatero stvar likvidirajo sami s popolnoma pravilnim in lepim zaključkom.

V mojem delu prva naloga je bila: Učenca spoznati. Zelo so mi pri tem pomagali Matični listi s svojo zadnjo stranjo. Ko so me ob odhodu po pouku otroci vprašali, kakšno domačo nalogo imajo, sem naročila: Vprašajte svoje mame, kdaj bi lahko prišle k meni na razgovor. Drugi dan so skoraj vsi enako povedali: »V nedeljo po prvi maši.« Le nekaj jih je bilo, ki so pojasnjevali: »Naša mama bi rada, pa res ne more.«

Javila sem svojemu upravitelju: V nedeljo po maši imam razredni roditeljski sestanek. Prav. In je bil vesel. Pride nedelja. Pripravila sem se na majhen nagovor, v katerem bi vsem skupaj pojasnila, kako potrebna mi je pomoč vsakega doma posebej, če hočem z otroci uspešno delati. Pa veste kaj se mi je zgodilo? Prišla je ena mama, dva očeta, en brat in ena sestra. Pogovorili smo se in zapisali, kar smo vedeli in znali. Drugi dan sem naročila spet. Kadarkoli pride mama v trgovino ali po kakem drugem opravku tod v bližini, naj stopi še k meni. Spet jih je nekaj prišlo. Seveda vsaka posebej. Nič zato! So še lažje potožile in priporočile.

Neko popoldne mi kar naenkrat sredi pouka potrka in vstopi hkrati suhljata ženička. Mati. Ali naj ji rečem, naj gre ven? Ali naj ji pokažem napis nad vrati: Med poukom vstop prepovedan? Njej, ki je mati znanih upornikov iz prejšnjih let? In je zdaj prišla? Zdaj, ko je stopil v šolo njen najmlajši šestnajsti otrok? Ne. Roko sem ji dala in poslušala sem jo. Pol ure me je zamudila. Morda mi je prav ona najtočneje orisala dušo svojega otroka, dom, bedo in stisko. Čez štirinajst dni je prišla spet tik pred začetkom pouka. Par besed sem spregovorila z njo, potem sem ji pa rekla: Glejte, zdaj moram pa pohiteti. Od malih zahtevam točnost. Moram biti tudi sama taka. Prav, je rekla. Glejte, in je ona, ki se je s starejšimi sinovi vred šoli vedno upirala, za svojega zadnjega otroka vsak mesec v šoli. Otrok prinaša vse v redu v šolo. Mati pa mi je zadnjič poslala cepič roženkravta in vrečico semen nekih čudovito lepih rož, ki jim imenā ne ve in povedati ne more, kakšne da so.

Vseh mam pa le še nisem videla. Pa v lepem vremenu vtaknem zvezek v žep in grem kar z otrokom iz šole na njegov dom. Saj bi lahko napisala listek, ki bi ga matere izpolnile. A živa beseda je več. Je živa. Želim vedeti več kot zadnja stran Matičnega lista. Otrokovo popisnico delim v dva velika dela: Opazovanja in poizvedovanja. Pod ta dva naslova potem vpisujem:

1. Osebni popis otroka.

(Dalje.)

Etbin Bojc

Naša narodna zavest, vzgoja in obramba

9. Skrb za našo kri, za Slovence izven naše domovine.

(Dalje.)

Tedaj, ko bi bilo naše delo v nakazanem pravcu že razvito in bi za notranje dopolnjevanje v tem smislu pokazali že dovolj pravega smisla, bi se upravičeno lahko ter tudi res izdatno in uspešno pomudili pri posebni skrbi za našo kri drugod. Nihče ne more namreč dati tega, česar sam nima, kakor se glasi že latinski pregovor (nemo dat, quod non habet). Zato je žalostno in že naprej zgrešeno naše početje, ko hočemo našim bratom, raztresenim po svetu, pomagati, sami pa smo notranje trhli, slabotni, nezavedni in potrebni okrepitve, pomoči in obrambe. Le priznajmo, da je bilo in da je še v glavnem takšno naše početje! Zato je nujno, da se naše notranje narodne sile okrepijo, zlasti naša narodna zavest, da se bomo lahko s pridom žrtvovali za Slovence izven naše domovine, ki so potrebni naše pomoči.

Predvsem je treba vselej, ko hočemo komu pomagati, poznati njegovo stanje. Po točno ugotovljenem in do podrobnosti preučenem njih vsestranskem življenjskem stanju, kulturnih prilikah in razmerah, v katerih se nahajajo, moramo poiskati načine in možnosti kulturnega sožitja, kolikor je to mogoče. Različne bodo poti do teh naših rodnih bratov, odtrganih od debla našega naroda, do te naše razkropljene in od nas ločene krvi, ki smo se v imenu naše v e s t i dolžni brigati zanjo. Drugače bo treba skrbeti za tiste, ki zaradi raztresenosti in oddaljenosti od naše ožje slovenske domovine žive v južnih krajih naše širše domovine in potrebujejo naše materinske kulture, drugače za tiste, ki so se izselili in se naselili po vsem širnem svetu, da jih bo treba še poiskati in prešteti, in spet drugače za tiste naše brate, ki so bili oddeljeni od nas po politični usodi. Do žive zavesti nam mora namreč priti, da s to izgubljeno krvjo, če ostane pozabljena zaradi naše malobrižnosti ali narodne oslabelosti, trpi naše narodno telo, ki potrebuje zaradi teh svojih ran in izgube krvi zdravnika. Najboljši ranocelnik pa bo na narodni zavesti povprečnega našega uda gradeče narodnoobrambno delo, ki bo smotrno vzdrževalo in poživljalo kulturne vezi med živim telesom našega naroda, njegovo še nedotaknjeno krvjo in vsemi njegovimi odsekanimi deli, krvnimi celicami slovenskih družin drugje.

Morali bi proučiti najprej dobro vse njihovo krajevno, socialno in duhovno okolje, ki jih obdaja, se poglobiti v njih posebne težnje in potrebe, ki so od naših različne. Morali bi jih razumeti in biti sami dovolj široki in uvidevni napram njim. Morali bi spoznati, da je treba zanje veliko žrtvovati in jim prožno nuditi vsakočasno potrebno pomoč. Z vsemi svojimi organizacijskimi sredstvi bi jim morali stati neprestano ob strani,

jih podpirati in zalažati z vsemi kulturnimi pripomočki, ki z njimi morda mi v domovini razpolagamo v izobilju, a njim nedostajajo. Zanimati bi se morali živo zanje in za njih kulturno življenje, ker so oni v svetu naša narodnokulturna predstraža, kjer koli so. Po njih nas sodijo tujci. Če bodo ti spoznali njih značajne vrline in vnemo, s katero skrbimo zanje iz domovine, če bodo videli, da zanje po načrtu skrbimo in gojimo toplo in živo kulturno skupnost, bodo spoštljivo uklanjali glavo vsi resnično kulturni narodi pred našo narodno kulturo, se za našo usodo zanimali in nam pomagali pri naših težnjah. Četudi številčno in po zunanji moči drugih narodov ne dosežamo, imamo pa na razpolago sredstva in organizacijsko sposobnost, da lahko obrnemo nase spoštljivo pozornost večjih narodov. Saj svojo narodno kulturo tudi smelo lahko uvrstimo in vzporedimo z drugimi narodi po nje notranji soglasnosti in vrednosti. Zato ne bomo v skrbi za naše ljudi drugod nikdar dovolj storili, ker se vse naše zadevno delo lahko še vedno mnogo stopnjuje in pogloblja v smeri notranje prebujenosti in discipliniranosti. Slednjega člana naše narodne skupnosti moramo stalno imeti pred očmi, kakor so otroci stalno pred očmi svojih skrbnih staršev, bratov in sestra.

Kamor gnala je sila življenja...

Posebne naše skrbi so vredni tisti, ki so se razkropili po naši širši domovini in se poslovili od ožjega, toplega domačega kraja. »Po sili življenja«, pravi lepo pesnik, zapuščajo naši ljudje domače ognjišče in se odtrgajo od svojih družin in svoje domače vasi. Malokdo bo v zadostnih življenjskih razmerah tvegal odtrganost od doma. Če mu je le še količkaj mogoče zdržati doma, bo ostal. Tam pa, kjer to ni več mogoče, se z nujnostjo pojavi izselitev. Najnavadnejši selci med našim ljudstvom so bili in so še krošnjariji, ki navadno le čez zimski čas zapuščajo domačijo — pa najsi so to trebušarji, kostanjarji, lončarji ali bosanski gozdarji in drugačni ročni delavci — in se podajo v bližnjo ali daljno tujino, ki jo vso oblazijo »s trebuhom za kruhom«, kot pravimo, da tako prežive sebe in svoje družine, katerih posestvece ne obrodi toliko, da bi se mogli zadostno preživeti. Tem bi se dalo pomagati v gospodarskem, njih družinam pa tudi v karitativnem oziru. To so bolj kobilice selke, ki se vračajo leto za letom, ko mine »sezona«. Tudi nanje pazimo!

Bolj mora biti obrnjena naša pozornost do več ali manj stalno odsotnih iz naše narodne sredine, ki si kjer koli drugje v državi izven ožje slovenske domovine, kjer so zrastle in katere duševne znake nosijo, oskrbe svoj obstoj. Predvsem naj bi šla naša skrb za tem, da bi ta odtok naše krvi zaradi golega kruhoborstva in borbe za obstanek ne bil tolik. Ostalo naj bi le pri tistem odstotku takih odseljencev, ki jim »sila življenja« ni več tako kruta borba za obstanek, ampak jih žene od nas bolj svobodnostna nuja in »srca nemir«, kakor pravi Zupančič. Te, ki na vsak način morajo od nas, bi morali poslati v večjih skupinah in tako, da bi vsak čas vedeli, koliko jih je in kje so ter bi jim vsak čas mogli blizu.

Za tako zmanjšan, urejen odstotek naših odseljencev na jug bi mnogo laže skrbeli, da se ne bi odtujili preveč svoji narodni kulturi, ki je pač za vsakogar potrebna kot materino mleko otroku.

Naselitev v južne predele države se je zlasti pospešila po letu 1918, tako da danes skoraj ni mesta v donavski, moravski, drinski in savski banovini, kjer ne bi bilo Slovencev. Imamo jih tako v Smederevu, Kovinu, Paračinu, Nišu, Zaječaru, Leskovcu, Prištini, Skoplju, Beogradu, Zagrebu, Osjeku, Sarajevu in drugje. Zanimiva bi bila zadevna narodna statistika, vodena vsako leto sproti. Skrb za te Slovence otežkoča le dejstvo, da so naseljeni zelo nesmotrno in brez reda. Za naprej bi se dalo temu odpomoči in ogniti z dobro vodeno posredovalnico, ki naj bi tistim, ki že morajo od nas, nudila stvarna pojasnila, kam naj se naselijo, da bo to še dobro za njih telesni kakor duševni blagor. Tako imamo zastopane po vsej bivši stari Srbiji in Macedoniji vse mogoče stanove po Slovencih. Pri tem pa ne more biti vseeno, kje se nahaja na primer obrtnik: ali v Beogradu ali v Nišu, Skoplju ali Bitolju, in za delavca je znano, da bo bolje izhajal v severnih kot pa v južnih pokrajinah.

Predvsem naj se malo pomudim pri beograjskih Slovencih, ki jih je po številu gotovo največ (okoli 10.000!). V to državno prestolnico so se priselili tako uradniki s svojimi družinami, kakor služkinje, obrtniki, delavci in intelektualci. Zdaj se z organiziranimi silami bore za svoj »Dom«, kjer bi lahko nemoteno posvečali svoje proste sile kulturnemu poglobljanju. Podpora bi morala priti tudi iz domovine, odkoder naj bi bilo sploh vodeno vse kulturno življenje teh naših odseljencev. Po teh ljudeh smo namreč sojeni vsi Slovenci in zato prav oni lahko morda več store za našo čast in medsebojno zблиžanje, kakor pa naši kulturni delavci v domovini. Sicer se pa že nad dosedaj tja doseljenimi Slovenci na splošno ne moremo pritoževati, saj je znano, da naš značaj, našo delavnost in vztrajnost vsi kmalu vzljubijo in cenijo tako na najodličnejših mestih in državnih službah, ki jih ti naši ljudje zavzemajo, kakor v zasebnih podjetjih na podeželju.

V daljo, ko seme, razsipaš svoj plod . . .

Dalje mora biti naša skrb posvečena Slovencem, ki so se že pred vojno, deloma pa tudi še po njej razpršili po širokem svetu, kakor lepo pravi isti Zupančič: »Ostale pod streho so lastovke v varnem zavetju, med nas je usekalo in nas razteplo po sveti.« Zdaj se vprašujemo z njim: »Kje, domovina, si? Ali po poljih teh? Še pod Triglavom, okrog Karavank? Ali po plavžih si ali po rudnikih? Tu? — preko morja? In ni ti meja?« V svoji boli spoznavamo z njim končno: »Vidim, brezmejna si, v daljo kot seme razsiplješ svoj plod. Boš jih kot lastovka k sebi priklicala, kakor golobe prizvala pod krov; ali jih tuja bo slava premamila in jih nikoli več k tebi ne bo?« (Duma.)

Čisto svojska skrb naj bi veljala tem Slovencem, ki so zapustili meje naše ožje in širše domovine in odšli v daljno Ameriko ali v Westfalijo,

v Kanado ali Argentinijo, v Brazilijo ali Čile, v druge južnoameriške države ali celo v južni Egipt, severno Afriko in drugam. Saj danes še ne vemo, koliko naših ljudi je raztresenih na vse strani neba. Kjer so naseljeni v večjem številu (kompaktnije) skupaj, tam je lažji naš dostop. Važno pa je, da se preštejemo in da skrbimo za stike. Že iz samih dušnopastirskih in misijonskih ozirav se naglaša potreba, da se ti naši ljudje ohranijo narodu in jeziku, naši kulturi in domovini sploh. A kako naj ohranijo svoje slovenstvo, ko ga niso v domovini že dovolj globoko doživeli in ovrednotili, ampak morda celo z napačno sramežljivostjo skrivajo pred tujci naše narodne znake in se jih sramujejo? Ker sami niso doživeli in dovolj spoznali vseh narodnih vrednot in svetinj, jih ne znajo pokazati drugim in jih omalovažujejo. Kako naj ohranijo vero svojih očetov, če je niso že prej v domovini vzljubili pod skrbnim vodstvom domačih dušnih pastirjev? Kjer so številneje naseljeni, je zanje dobro poskrbljeno. Organizacija jim nudi časopise, društveno življenje, duhovnike in deloma tudi učitelje, ki si prizadevajo, da jih kolikor toliko živo kulturno zvežejo z domovino. Zlasti pogrešajo dobrih učiteljev, ki bi njih izobrazbo poglobili na osnovi materinščine, kakor jih imajo drugi izseljenci, ter večje zaščite sploh s strani domovine, da ne utonejo v tujih naseljih kot brezpravna raja, ki se zanjo nikdo na vsem svetu ne zmeni.

Znano in dokazano je, da so ohranili svoje slovenstvo bolj tisti naselniki, ki so ostali tudi versko živi, in obratno je pokazala skušnja, da so ostali dobri verniki tisti, ki so ostali tudi živi narodnjaki. Drugi pa, ki so izgubili to organično duhovno strukturo v sebi, so nedostopni do vsakršnega kulturnega izobraževanja in vzgajanja ter so se potujčili. Zato bi bilo treba tudi za te izseljence posredovati v domovini, ki bi na smotrni način vodila stike vsestransko s temi našimi ljudmi. Zakaj kje drugje naj imajo ti izseljenci svoje ognjišče kot v domovini? Kdo drugi skrbi pod milim nebom na vsem svetu za svoje otroke kot ravno mati? Ta mati je izseljencem še vedno le domovina, ta borna naša slovenska zemlja, ki so jo nekoč morda težko zapustili in ki ima še srce za svojce. Iz nas vseh, ki smo ostali v njej, bi naj prihajala kar najizdatnejša pomoč vsem, ki so jo zapustili. Zakaj naši so, samo nam pripadajo, nihče drug se ne zmeni zanje. Le svojo narodno prebujenost in hkratu moralno, visoko etično kulturno višino bomo pokazali, če se bomo kar najresneje bavili s temi in takimi, za nas prevažnimi vprašanji. Zadevne besede, spoznanja in sklepe pa bomo morali sprovesti v dejanja.

Mi v lastni državi pa ravnamo tudi v državnem interesu, če vzdržujemo redne življenjske stike s Slovenci drugod, ki tudi vsepovsod po širnem svetu zastopajo poleg našega naroda tudi našo državo. Tujci po vnanjosti dostikrat sodijo in obsodijo. Nihče ne bi smel iz domovine, ki ne bi imel primerne obleke in primerne vedenja. Ko bi mi le toliko storili za te svoje izseljence, kolikor nam ti donašajo gmotne koristi! Leto za letom prihajajo k nam milijoni in milijoni, mi pa se komaj malo zmenimo za te pridne čebelice, ki znašajo med v panje našega gospo-

darstva pač iz edine ljubezni do svojcev, do domovine. Koliko naših posestev bi bilo že prodanih, koliko tudi v rokah tujcev, da ni denar naših pridnih izseljencev rešil domačijo; koliko tudi kulturnih podpor se pozna na naših spomenikih, cerkvah, kapelicah in zgradbah? Kaj jim vračamo za to mi, ki imamo to srečo, da smo, četudi v svoji skromnosti, vendarle ostali v okrilju svoje domovine? Vračajmo jim hvaležno njih nesebično ljubezen do domovine in svojcev kakor koli moremo in zavejmo se svoje najresnejše odgovornosti do teh naših ljudi!

Prof. E. Deisinger

Historična študija o pisanju in branju v prejšnjih časih

(Nadaljevanje)

Črkovalna metoda je segala tja do 19. stoletja, dasi so že prej pre-mnogi šolniki spoznali, da je v mnogočem nedostatna. Glaskovalna metoda (m-a-e) je otrokom precej olajšala učenje branja. Še večje olajšanje za čitalni pouk pa je pomenila pisalno-čitalna metoda, ki jo je leta 1819 uvedel Graser; po tej metodi je že iz vsega početka združen pouk branja in pisanja. Ta metoda razpade v dva dela, najprej v čisto pisalno-čitalno metodo, ki uči samo čitati pisane črke, potem v mešan o, ki združuje čitanje tiskanih in pisanih črk. Ker tudi ta metoda izhaja sintetično iz posameznih glasov, je proti njej nastopil leta 1830 Jacotot in kasneje leta 1841 Vogel. Oba sta zahtevala analitično-sintetični postopek. Karel Vogel je besede razstavil v tako imenovano normalno besedo in zopet to v posamezne glasovne črke ter tako pridobljene glasove zvezal med seboj. S tem je bil Karel Vogel (1795—1862) ustanovitelj normalno-besedne metode, ki se je v zvezi s pisalno-čitalno ohranila tja do 20. stoletja.

V novejšem času se je pouk branja in čitanja še bolj moderniziral. Pridobivanje glasov sloni na sliki in na normalno-besedni in glaskovalni metodi, ampak glavno je slika, ki ponazoruje kak dogodek, iz katerega naj otroci sami razberejo posamezne glasove. N. pr. iz kakega dogodka in situacije na sliki odkrivajo otroci sami primerne normalne glasove in jih vežejo v črko. Ta normalno-besedna metoda, ki je v bistvu analitično-sintetična, zahteva torej, da čitalni pouk izhajaj iz celote, in sicer od stvarne celote, za katero naj nudi primeren nazorni nauk slika, ki služi učencem obenem kot spominska opora za čitanje. — Ta metoda si je hitro pridobila zmažo. Poleg vizuelnih in akustičnih spominskih pripomočkov zahteva ta metoda tudi motoričnih (črkam podobni telesni gibi otrok, otroci pišejo v zraku itd.).

Nadalje se tudi pouk čitanja ne vrši več na podlagi pisanih črk, ampak najprej na podlagi tiskanih črk (tkzv. »kamena pisava« kot osnovna oblika antikve). V Ameriki so uvedli v elementarni čitalno-pisalni pouk tudi tipkanje. Otroci se uče takoj spočetka pisati in tipkati. Strojna pisava jim je v veliko oporo pri čitalnem in pisalnem pouku.

V Ameriki so tudi v mnogih šolah uvedli tako imenovano globalno metodo (celotnočitalno metodo). Ves postopek je v tem, da učencem predlože celotni čitalni tekst s slikami, na podlagi katerega dojemajo otroci celotne stavčne slike in ne samo poedine besede. Vse slike pa morajo biti tako nazorne, da otroku že kar same »govore«.

Pri nas je pred kratkim izdal knjižico o pouku branja po globalni metodi Leo Pibovec.

Čitalno-pisalni pouk je torej deci našega veka silno olajšan, pa tudi potrebnega pisalnega pribora in potrebščin imamo na pretek in preobilico. Še pred 100 leti so morali naši učitelji prirezovati otrokom kurja in gosja peresa za pisanje. Danes imamo vsakovrstna jeklena peresa, polnilne peresnike, svinčnike, zvezke in vsakovrstni pisalni papir, tako da lahko rečemo, da smo v tehničnem oziru v »zlati dobi« pisalnega napredka.

IV.

Prvo jekleno pero za pisanje je izumil l. 1780 William Harrison v Birminghamu. Pero je bilo okorno, brez prečne zareze na konici in izdelano le v privatno rabo za kemika Jos. Priestly. V promet ni prišlo.

Učitelji so v šolah prirezovali gosja in kurja peresa in tudi otroke učili, kako se prirezujejo taka peresa za pisanje. Še leta 1844 nam naša kronika poroča o učitelju Jos. Tomaževiču v Kropi, kjer je bil obenem organist in cerkovnik, da ni znal zaradi starosti več rabno prirezovati peres. Zato so mu dali pomočnika Iv. Peruzzija, ki je znal krasno prirezovati kurja peresa za pisanje. Ko je 25. 1. 1845 odšel za učitelja v Kamno gorico, je Tomaževič¹ pomagal župnik.

Jeklena peresa so prišla pozno v 19. stoletju v promet. Dne 14. marca 1808 je Anglež Bryan Donkin vzel prvi patent na jekleno pero. Še vedno je bilo pero okorno, kopirano po gosjem in kurjem peresu, vse iz enega kosa, pero je bilo zlito skupaj z držalnikom, le konica je imela že prečno zarezo, tako da je bilo malce uporabnejše od Harrisonovega. Še vedno pa ni prišlo v poštev kot praktična pisalna potrebščina. Leta 1830 je Anglež James Perry v Londonu sprostil pero od držalnika, dal peresu prožnostno konico in dve stranski zarezi, s čimer je dobilo pero praktično vrednost zaradi uporabnosti. Dve desetletji kasneje so nastale že prve tvornice za izdelovanje jeklenih pisalnih peres.

Od iznajdbe peresa pa do polnilnega peresa ni dolga pot. Kot rečeno, je bilo že prvo pero za pisanje napravljeno skupaj z držalnikom iz enega kosa. Bila so iz pločevine, zato težka. Držalnik je bil votla cevka. Zato je nastala ideja, da bi se votlina peresnika napolnila s črnilom. Zaradi tega so začeli izdelovati peresa iz trdega gumija, a votlina peresnika je bila napolnjena s črnilom. Tako pero je leta 1853, torej še preden se je začela fabrikacija posameznih jeklenih peres, konstruiral C. Goodyear v Londonu. Tudi pločevinasto nalivno pero z votlo cevko za črnilo se v začetku 80. let ni obneslo. Izpodrinilo ga je nalivno pero iz trdega gumija.

¹ Jos. Tomaževič je umrl za pljučnico v Kropi 14. 5. 1847.

Zlato pero z iridijevo konico in s posebnim nalivnim peresnikom pa je prvi iznašel leta 1841 R. Mallet v Angliji. Vsa prejšnja nalivna peresa — ako jih smemo tako imenovati — so bila prirejena le za potovanje ter so se v ponudbah glasila na pridevke, kakor: »trajno«, »brezkončno«, »vedno uporabno« pisalno pero. Prvi patent za take nalivne peresnike je dobila leta 1887 tvrdka F. Soennecken v Bonnu.

Kakor je iznajdba jeklenega peresa velevažen tehnični pripomoček za pisanje, prav tako je iznajdba svinčnika in pivnika. Pivnik praznuje letos šele 75 letnico odkritja, a do njegovega odkritja je pripomogel slučaj.

V mali tvornici papirja v Verkschiru blizu Londona se je jeseni l. 1863 dogodila majhna nesreča. Delavci so pozabili masi, iz katere so delali papir, dodati lima. Papir, ki je nastal na ta način, je bil debel, porozen (propusten), hrapav. Kot pisemski papir ni bil uporaben, zato ga niso mogli dati v trgovino, da bi se razpečal. Lastnik male tvornice je sklenil, da bo ta izkvarjeni papir porabil zase za kake beležke. Ko je prvič nastavil pero na ta papir, je spoznal, da papir ni niti za beležke primeren, kajti črnilo na njem se je razlilo. Opazil pa je tudi, da je papir hitro vpil črnilo vase in da so se črnilni madeži hitro posušili. V tem trenutku mu je prišla genialna misel, da bi ta izkvarjeni papir porabil za sušenje črnila. Odkril je s tem pivnik.

Odkritje pivnika nikakor ni tako neznatno, kakor se nam zdi na prvi pogled. Porabljali so do tedaj posipalni pesek (Streusand). Koliko zamude je to povzročilo v pisarniškem poslovanju, koliko čakanja, da se list posuši, koliko je trebalo trkljanja s členkom prsta ob list, da je posipalni pesek odskočil in nato zopet lahko upogibanje lista, da se je posipalni pesek strkljal v pripravljeni posipalnik! Kadar ni bilo posipalnega peska pri roki, so sušili popisane pole s pepelom ali pa so držali list nad plamenom petrolejske svetilke. Kolikokrat so bile pole lista zakajene in ožgane, kolikokrat so morali ljudje tedanjega časa mahati s popisanim listom toliko časa, da se je pisava posušila.

Pa tudi iznajdba svinčnika je velevažna tehnična pridobitev novejšega časa. Ne stari ne srednji vek ne poznata svinčnika.

Nekaki predhodniki svinčnika so bili klin ci iz cina in svinca; služili so slikarjem za zaznamovanje črt. Nekateri bogatejši slikarji so uporabljali pri svojih perorisbah srebrne klince. Slavni slikarji, kakor Van Dyk, Dürer, Holbein, so črtali s temi srebrnimi klinci.

Ko so v Angliji odkrili leta 1565 prve rudnike grafitu, so prišli v promet grafitni klin ci. Narezali so jih v kratke palčke, debele kakor šolska kreda. S temi mehкими temnočrnimi klin ci so si slikarji mazali roke. Treba je bilo izumiti še votle lesene cevke za te mehke grafitne klin e za risanje. O teh debelih grafitnih klin ih oz. palčkah nam leta 1565 poroča tedanji züriški učenjak Konrad Gessner v svojem delu: De omni rerum fossilium genere. Vendar te palčke iz grafitu niso prišle v širši promet, ker je Anglija strogo prepovedala izvoz grafitu in vseh izdelkov

iz te snovi, zato tudi grafitnih klinov za risanje. Grafitni rudniki v Angliji bi se preveč hitro izčrpali, zato je Anglija skrbno čuvala dragoceno snov — grafit in zabranila izdelovanje grafitnih klinov. Slikarji so slej ko prej uporabljali za zaznamovanje črt klince iz svinca in cina ali pa iz srebra. Od leta 1565 dalje ni Evropa 200 let odkrila nobenega novega grafitnega rudnika. Zato je tudi promet grafitnih palčk zaspal za 200 let. Šele v 19. stoletju so odkrili nova grafitna ležišča v Ceylonu in v Sibiriji, in to v mnogo večji količini ko v Cumberlandu v Angliji. Že so zopet prihajale grafitne palčke v promet kakor pred 200 leti. Tem palčkam pa so že napravili votle cevke ali tulce iz lesa. Še vedno so se bali začeti izdelovanje grafitnih klinov na veliko zaradi prepovedi. Še vedno so smatrali grafitno snov za preveč dragoceno in so zato skušali tudi ovirati promet z grafitnimi klini. A trgovci so si pomagali z zvižčnostjo. Nadeli so tem klinom iz čistega grafitna staro ime za risarsko potrebščino: svinčni klini, dasi v njih ni bilo niti mrvice svinca. Začelo se je izdelovanje teh klinov iz čistega grafitna na veliko. Kline so uporabljali za risanje in so jih pri uporabi vtikali kot mine v lesene tulce. Kmalu so začeli v čisti grafit mešati žveplo in druge snovi, da bi s tem za grafitne kline zmanjšali potrošnjo čistega grafitna. Spojitev se je v visoki temperaturi posrečila, nova snov je vsebovala le malo čistega grafitna, le toliko, da je zmes dobila kovinast sijaj. Po količini grafitna v teh palčkah oz. klinih so jim določili tudi trdoto. Prepoved je prenehala, izvoz grafitna se je vršil v veliki meri, grafitne palčke pa so lepo še nadalje nosile ime svinčni klini.

Mehanik *Nikolas Jacques Conté* v Parizu je začel oblagati grafit z lesom in tako izumil svinčnik v današnjem pomenu besede. Na ta svoj izum je vzel patent leta 1795. Pa tudi uporabo grafitna za svinčnike je izdatno znižal. Zmešal je grafit z glino in snov iz te mešanice se je izkazala kot izvrstna za risalne klince. Kot risalni klinci še vedno nosijo ime svinčnik (ne grafitnik) in to ime je ostalo do danes. Izdelovanje svinčnikov na veliko je poslej hitro napredovalo. Leta 1872 so nastale že prve tvornice za izdelovanje svinčnikov na veliko, leta 1895 so postali svinčniki že predmet veletrgovine, kajti tudi šolska mladina po šolah je začela uporabljati svinčnik, pa ne samo za risanje, ampak tudi za pisanje.

V zvezi z grafitno sestavo za svinčnike so odkrili, da se dá tudi na škrlilju pisati ter so leta 1895 izumili tudi škrliljeve tablice za šolarje. Tem škrliljevim tablicam je le v majhni množini primešan grafit.

Jos. Hardmuth, ki se je na Dunaju posvetil izdelovanju svinčnikov, je svojo delavnico že po nekaj letih pretvoril v tvornico. Iz te tvornice se je kasneje razvila svetovnoznana tvrdka svinčnikov *L. & C. Hardmuth* v Budjeovicah (*Koh-i-noor*). *Hardmuthovi* svinčniki imajo v svoji grafitni sestavini mnogo gline, a po količini grafitna se jim določa trdota. Ni se omejila ta tvrdka samo na izdelovanje grafitnih svinčnikov, ampak je svoj obrat razširila tudi na vsake vrste barvnih svinčnikov.

Svinčnik, sprva namenjen le kot risarski pribor, je dobil velik pomen tudi kot pisalna potrebščina. Na milijarde jih rabi mladina po šolah, na

milijarde jih rabijo po pisarnah (stenografinje in drugi poklici). Vsakomur je svinčnik danes prav tako neobhodno potreben kot pero.

Še eno pisalno potrebščino moram omeniti, brez katere bi današnje pismeno človeštvo težko izhajalo, to je radirka. Radirka praznuje letos 135 letnico rojstva. Je torej še enkrat starejša kot pivnik. Iznašel jo je instrumentalni mojster Edvard Cairne v Londonu.

Najprej je prišla radirka v promet kot črna kocka iz neke snovi kuhanega parakavčuka. Rabili so jo za brisanje pisave s črnilom na papirju in lesu.

Črnilo pa so poznali že stari narodi (Egipčani). Od starih narodov smo ga podedovali tudi mi. Že stari Rimljani so večje pripravljali črnilo in izdelovali tudi druga barvila za pisanje iz organskih snovi.

Do 19. stoletja se je uporabljala za črnilo čreslovina in šiške, ki vsebujejo dosti železa (železove galice). Tako železo vsebujoče črnilo so poznali tudi že v predkrščanskih časih.

Z napredkom kemije je šel vzporedno tudi postopek za pridobivanje črnila. Danes imamo najrazličnejše vrste črnil za pisanje, tudi za nalivno pero imamo posebne vrste črnilo.

Napredek tehnike, v katerem živimo, nam daje slutiti še nove možnosti razmaha tudi na področju pisanja in čitanja.

Morda bodo nekoč vse te pisalne potrebščine odveč, morda nam bo treba le odpreti knjigo in poslušati, kaj nam bo knjiga govorila s svojo glasno besedo iz gramofonskih plošč. Tako govorečo knjigo že danes uporabljajo pri čitalnem pouku ameriški otroci. Knjiga sestoji iz gramofonskih ploščic. Tako knjigo bo treba le gramofonsko naviti in začela bo govoriti.

Zračni valovi, ki nam prenašajo človeško besedo na daljavo, bodo dobili tudi posebno praktično vrednost v kulturi in prosveti. Morda bodo naši zanamci pomilovalno gledali na nas kot na starokopitne, kakor mi gledamo na ljudi prejšnjih vekov, ki niso poznali ne tiska, ne pisalnega stroja, ne peresa in drugih sedaj nam potrebnih pisalnih pripomočkov. Morda bo treba otrokom bodočih rodov samo odpreti oči in gledati filmano misel, ki jim bo obenem govorila. Morda jim ne bo treba niti pisati, vse misli bodo pošiljali po zračnih valovih kakor brezžični brzojav, in namesto pisem pa bodo oddajali filmano misel v besedi in sliki.

Vse življenje teče neprestano naprej.

(Dalje.)

A. Kopriva

Donesek k slovenski pedagoški kroniki za leto 1938

Razveseljivo je dejstvo, da se za vzgojeslovna vprašanja vedno bolj zanima tudi širša javnost. Saj je tudi namen vseh društev in ustanov, ki se bavijo s temi vprašanji, tako n. pr. neposredno »Slomškove družbe«, »Pedagoške centrale«, »Sole in doma« in »Pedagoškega društva«, posredno pa tudi »Katehetskega društva«, »Jugosl. učiteljskega združenja«, »Profesorskega društva«, »Društva nastavnikov meščanskih šol«, »Učiteljskega pokreta« in drugih sorodnih društev,

zbujati v vseh slojih našega naroda smisel za vzgojeslovna vprašanja in voljo do aktivnega sodelovanja pri njih reševanju.

Vzgojeslovci izstopajo zmeraj vidneje iz svojega ožjega strokovnega delokroga pri ustvarjanju in izoblikovanju slovenskega šolstva in vzgojstva po člankih v »Popotniku« in v »Slovenskem učitelju«, od katerih je prešel prvi že v LX., drugi v XL. leto izhajanja, ter se vneto trudijo, da posredujejo izsledene in preizkušene vzgojne smeri in načine tudi širšim slojem.

Tako zasledimo zelo aktualne vzgojeslovne in mladinoslovne članke v skoraj vseh bolj razširjenih slovenskih znanstvenih, kulturnih, leposlovnih in celo narodno-gospodarskih revijah, po koledarjih, največ pa v naših časnikih, ki hvalevredno posvečajo vzgojnemu vprašanju vedno številnejše članke.

Kar dnevnega tiska tiče, bi bilo zelo umestno, osobito z ozirom na razdvojene čase, katere preživljamo, da časniki še resneje začutijo odgovornost, ki jo imajo v službi vzgajanja celotnega naroda, najsi bo to potem v smislu verske, kulturne, socialne, gospodarske, politične, narodnostne, državljanske in druge vzgoje. V dobi velikih svetovnih pretresov se preizkusi resnična vzgojna vrednost in moč velesile — časnikarstva: ono lahko plemeniti, umirja in vodi k optimizmu in konstruktivnemu delu, pa tudi nasprotno. Odgovornost časnikov, filma, radia in drugih posredovalcev je namreč pred Bogom in ljudmi nedogledna in zgodovinska.

Od časopisov, ki so prinašali članke iz območja vzgoje, so vredni omembe naslednji s sledečimi tozadevnimi prispevki: »Č a s« (dr. S. Gogala »Življenje in vzgajanje« — »Krščanski življenjski nazor«; dr. Brumen: »Krekov pedagoški nazor«; dr. M. Pivec-Stele: »Nekaj statistike o šundu«). »D o m i n s v e t« (dr. A. Trstenjak: »Človek in njegova govornica«). »D e j a n j e« (XY: »Načelni kristjani«, »Katoliški človek«; F. Vodnik: »Tragika osebnosti«). »G r u d a« (dr. S. Goljar: »Strup surovega tiska«, »Značajnost«; N. Pivec: »Več srčne omike in izobrazbe« ter mnogo vzpodbudnih in kratkih vzgojnih utrinkov). »K m e č k a ž e n a« (K. S.: »Vzgoja v domači hiši«, »O lepoti in važnosti kmečkega poklica« in drugi zelo mikavni in v katoliškem duhu pisani članki o vzgoji). »K r a l j e s t v o b o ž j e« (Ašič p. S.: »Sovjetska nравnost«; Geratič: »Slomškovo izročilo sodobni slovenski mladini«; L. Leskovar: »Slomškov duh in idejne smeri med dijaštvom«; dr. J. Meško: »Fant po Slomškovem srcu«; Puncer F.: »Slomšek in njegova skrb za mladino«). »L j u b l j a n s k i z v o n« (B. Borko: »Manjvrednostni kompleks«; Novak L.: »Individualna psihologija, njene odlike in napake«; J. Kerenčič: »Razgledi v vzgoji«). »M i s e l i n d e l o« (G. Šilih: »Obrazovanje ljudskošolskega učiteljstva v Jugoslaviji« in »Razvojna slika naše ljudske šole«). »M l a d i k a« (K. Hafner: »Pridiga o novem nauku« in Likovičeve lepe religiozno-vzgojne in druge vzgojeslovne črtice). »N a š d o m« (J. Richter: »Pisma mladim ljudem«; J. Levstikova: »Ženski razgovori«; F. Sekolec: »Dr. Jože Jeraj — njegovo življenje in delo« ter mnoge odlične črtice in povesti z globoko krščansko in narodno vzgojno vsebino). »P r o s v e t a«, priloga »Učiteljskega tovariša«, ki tudi prinaša vzgojne članke, ki je kot organ učiteljskega pokreta prinesla zelo zanimive in važne podatke o otroškem delu, razvoju, prehrani, obmejnem šolstvu in druge bogate doneske k razvijajoči se slovenski pedagogiji. »R o d i t e l j s k i l i s t«, ki je izključno namenjen poljudnim vzgojnim člankom in nasvetom ter ga izdaja Pedagoška centrala v Mariboru. »S o d o b n o s t« (I. B.: »Mladinsko vprašanje«; dr. F. Žgeč: »Naloge sodobne vzgoje«; J. Vilfan: »Politik ali vzgojitelj — H. Tuma«; Poljanec A.: »Iz poglavja o narodnih tradicijah«). »V i g r e d« (ima poglavje »Vzgoja« — A. K.: »Vzgoja otrok«, »Za lepšo bodočnost« ter vzgojne povesti in črtice, pisane v smeri katoliške vzgoje). »V z a j e m n o s t« (P. Slapar: »Katehetovo razmerje do dijakov«, dr. A. Trstenjak: »Duhovnik-laik«; Anžič: »Življenjska usmerjenost sodobnega verouka«; J. Pintar: »K novemu učnemu in vzgojnemu načrtu«; dr. —am: »Samomor«;

dr. M. Dokler: »Nekaj pripomb k novemu učnemu načrtu za srednje šole«; dr. A. M.: »Sedaj prihaja Slomškov čas«. *Žena in dom* (ima posebna poglavja »Vzgoja«, n. pr. članki: B. Hrovat: »Iz okvira moralne vzgoje«; »Starši pišejo naloge«; —bre: »Vzgoja in vzgajanje samega sebe — starši in otroci«). »Ženski svet« (s priložo »Naš dom«, kjer ima posebno poglavje »Materinstvo«). (Dalje.)

Iz društva

Ivan Hribski

Povesti našega organizacijskega življenja

I. Obisk podružnice v Medgorju

Iz medgorske podružnice Slomškove družbe so prihajale vznemirjajoče vesti do osrednjega odbora. Je podružnica v Medgorju pri osrednjem odboru na prav dobrem glasu, vendar so bile razširjajoče se vesti o podružnici take vsebine, da je sklenil osrednji odbor ugotoviti in preiskati njih resničnost. Izbral je poverjenika, ki naj gre na prvo podružnično zborovanje, da se osebno prepriča, odkod nezadovoljstvo podružničnih članov.

In tedaj, ko je prihajala jesen in deželo, se je že vozil poverjenik Slomškove družbe v Medgorje. Bilo je mrko nedeljsko popoldne. Po dolinah so se vlačile megle, z drevja je odpadalo listje. Kadar koli pa so se pretrgale megle, tedaj je bilo videti, da je v gorah vihar. Vreme samo pa tudi poverjena mu naloga sta kaj slabo vplivala na poverjenikovo duševno razpoloženje. Da bi v takem nerazpoloženju ne prišel skupaj s posameznimi tovariši in tovarišicami, stopajočimi na nekaterih postajah v vlak, se je naš poverjenik skril v kot II. razreda, v katerem se učitelji le bolj redko vozijo. Na izstopni postaji v Medgorju se je šele pokazal članom in članicam. Začudeno so ga pogledali, se spogledali, češ: to pa nekaj pomeni! Po običajnih medsebojnih pozdravih so vsi odšli k zborovanju v šolo. Da bi naš poverjenik ne kazal slabe volje, se je pridružil med potjo znani mu tovarišici. Hudomušnež za njim je takoj napravil dovtip, da nima slabega okusa, kar bi mu bilo razpršilo slabo razpoloženje, da mu ga ni takoj pokvarila gospodična sama, ko mu je že po nekaj korakih pota pričela razkrivati svoje srčne bolečine. Dolgo dobo je služila v kraju, ki je 30 km oddaljen od železnice. Prosila je v neposredno bližino Ljubljane. Ni je dobila, ker ni bilo praznih mest v zaželenih krajih. Dobila pa je Podgoro, ki je ob železnici. Ni zadovoljna, ker pride v Ljubljano istočasno kot z avtom iz prejšnjega službenega kraja. Poverjenik se je otepal, zažogvarjal prosvetno upravo, češ da ne more vselej ustreči, če bi tudi hotela, saj še Bog vsem ljudem ustreči ne more, kaj šele ljubljanska prosvetna uprava, ki je le poštna skrinjica za centralno državno prosvetno upravo. Vse zastonj. Zamera je zamera; mogoče se odpusti, pozabi pa ne. Nekoliko ji je pa le odleglo, ker se je znesla nad njim. Pa tudi poverjeniku se je zvedrilo čelo. Odprlo se mu je, kakšnih metod se nekateri poslužujejo, da bi zanesli nezaupanje proti osebam, ki so jim na poti. Misli si je, če bi ne bil zvedel drugega, kot za izvir kalnega studenca, ne bi bil prišel zastonj v Medgorje.

Pričelo se je zborovanje po običajnem dnevnem redu. Po izrečenih pozdravih nastopi predavatelj. Učitelj, v najlepših moških letih, se usede za kateder ter prične brati svoj referat, ki je imel naslov: »Ali je še kaj smisla med zmaterializiranim svetom za duhovne dobrine?« Izvajanja so izzvenela negativno. Žel je odobravanje. Bil bi pa naravnost vžgal, če bi bil predaval prosto in stoje; tudi mladim ljudem stoja bolj pristojna kot sedenje. Pri slučajnostih se je oglasil k besedi učitelj Rajčević. Interpeliral je predsednika, če ve, kakšni motivi so privedli poverjenika na podružnično zborovanje. Izgleda, kakor

bi imeli revizijo podružnice. Predsednik nekam izzivalno pogleda poverjenika, češ kar sam odgovori na interpelacijo. Poverjenik vstane, se zahvali najprej za pozdrav, ki so mu ga izkazali predsednik in člani ob prihodu, ter nadaljuje: Tovarš Rajčević vidi v moji navzočnosti revizijo podružnice. Res je revizija, toda ne toliko podružnice same, ki je pri osrednjem odboru prav na dobrem glaslu tako glede dela in gibanja, temveč zaradi nekega posebnega društva, ki baje obstoja v podružnici ali poleg nje. Smoter mu pa ni ne pedagogika, ne krščanska kultura, temveč politika. Baje pa so člani tega društva samo člani in članice podružnice. Kaj je resnice na teh govoricah, to izvedeti je moja naloga današnje revizije. Ali nismo svobodni? vpraša predsednik. Svobodni že, ne pa lojalni proti osrednjemu odboru. Ne da bi vprašali osrednji odbor za mnenje, snujete, če je to sploh resnica, da snujete, zahrbtno nekaj, čemur bi moral dati osrednji odbor svoj pristanek, ker zastopa organizacijo. Ker za pristanek niste vprašali, kuhate na skrivnem. Skrivnosti pa niso umestne ne v javnem ne v društvenem življenju, ker trgajo društvene vezi in razdirajo tovarištva in prijateljstva. Kdo bi (jim) nam mogel kaj takega očitati? To so podtikanja, ki jih odločno odklanjamo. Kaj pa hočete prav za prav? Ali nismo vsi istega svetovnega in političnega nazora? Smo, pa tega ne trpimo, da nam je vzela sedanja politika vršilca višjega šolskega nadzornika, ki je bil naše gore list; ne moremo molčati, ko čaka že po več let izprašan učiteljski naraščaj na službe, ko je vendar v naši banovini do 300 učnih mest praznih; da je že cela armada učiteljev pripravnikov, ki čakajo po več let na prevedbo, dasi je zakonito čakanje le triletno; da je napredovanje učiteljev v skupinah kar zapalo, četudi se vršijo napredovanja v drugih resorih in po drugih banovinah; da se je ustavilo upokojevanje, četudi je marsikdo že zrel za upokožitev; da se ne premesti tega ali onega, ki za to prosi iz socialnih in družinskih razlogov itd. Navedli so še nekaj kričečih primerov, ki niso v nikakršni zvezi s šolo in učiteljstvom, zato jih opustim. Omenimo še, da niso prizanesli niti najvidnejšim državnim politikom. Po njih mnenju bi se morali umakniti iz političnega življenja, če ne morejo ali nočejo uvaževati učiteljskih in šolskih zadev, ki so za stan in narod bistvenega pomena. »To bi naj bile torej tiste zadeve, ki bi opravičevale ustanavljanje posebnih političnih učiteljskih društev,« povzame za besedo poverjenik. Vsi ti očitki pa ne zadevajo ob organizacijo, ki jo zastopam, v prav nobenem pogledu. Le oglejmo si jih lepo zapovrstjo. Prvič: Višjega nadzornika nimamo več iz svojih vrst. Tu ne zadene osrednje organizacije prav nobena krivda, ker je organizacija vse storila, da bi prejšnji še ostal po ozdravitvi v poslovanju. Organizacija je stala na stališču, da se ne postopa tako s človekom, ki se je vsa leta trudil in žrtvoval za ideje krščanske šole. Pa tudi zato je bila organizacija na tem, da naj ostane še pri starem nadzorniku, ker je bila poprava učiteljskih prejemkov na vidiku; kajti, če bi bil ostal še tri mesece — četudi le na dopustu — bi bil imel nekaj din mesečnih prejemkov več, kakor jih pa ima. Taka stvar boli. Merodajni činitelji v Ljubljani so to razumeli, niso pa razumeli tega činitelji v Beogradu. Tudi načela, da bodi ljudskošolski učitelj višji nadzornik za ljudske šole, ni organizacija upustila ter vztraja še na njem. Razlogi so pa tile: Pedagoško načelo je, da učitelj nikdar ne zapostavlja in ne ponižuje učenca, temveč ga z zaupanjem bodri in dviga. Načelo, ki velja za učenca, velja pa tudi za stan. Ni častno za stan, ki ima nad 4000 pripadnikov, da mu dajo nadzornika iz drugega poklica. To je eno. Drugo pa je to: Kdor hoče ljudsko šolo nadzorovati, mora to šolo tudi poznati od temelja. Ljudska šola ne potrebuje nadzornikov-policajev, temveč nadzornikov-strokovnjakov, ki bi znali biti svetovalci učiteljem v zadnji gorski vasi. To pa znajo in umevajo le učitelji-strokovnjaki in praktiki. Kakršno načelo velja za druge stanove, takšno bi moralo veljati tudi za učiteljski stan. Nobenemu človeku ne pade v glavo, da bodi nadzornik vojaku kak civilist, železniškemu uradniku kak profesor,

kmetu kak poštni uradnik, duhovniku kak laik. Tu je napaka v bistvu. Potrjujejo jo skušnje. Nadzornik-profesor išče predvsem pomote v šolskih nalogah, v uradnih knjigah. Bistvenih navodil pa dati ne more, ker učencev v starosti od 6 do 11 let ne pozna. Učenci ljudske šole se zelo ločijo od učencev srednje šole. To sta dva različna tipa, ki ju je različno oblikovati. Za to oblikovanje pa ima učitelj večjo strokovno podlago in še prakso povrh, česar profesor, ki ni še nikoli imel učencev te dobe, nima. Res, da je profesor tudi učitelj, kakor je res, da je mizar tudi obrtnik, in vendar ne bo nihče mizarja postavljaj za instruktora krojača ali narobe — krojača za instruktora mizarju. Taki in temu podobni nazori vladajo v organizaciji in je organizaciji žal, da ni prišlo še to naziranje tudi v širšo javnost, ki še vedno visi na historični tradiciji.

Skoraj dvajset let smo imeli in delno imamo še ljudske učitelje v izvrševanju dolžnosti višjega ali banskega šolskega nadzornika — pa smo bili mi in ljudstvo zadovoljni z njimi.

Tudi za vse druge nedostatke ne nosi naša organizacija prav nobene krivde. Krivda tiči v državnem centralizmu. Odgovornost zanj pa morate iskati na drugi strani in ne na naši. Mi smo bili za to, da bi tudi stanovske in osebne zadeve reševali sami doma, toda našim nasprotnikom je bilo ljubše, da jim rešuje tudi take zadeve Beograd namesto Ljubljana. Trpimo pa sedaj seveda vsi. Na zadnji očitek, da naj bi naši politični prvaki zapustili svoja odgovorna mesta, če nam ne morejo pomagati, je poverjenik omenil, da ni resno mišljen, še manj pa pre-mišljen, in kaže le, kako neverjetno hitro pozabijo ljudje vse, kar se je zanje storilo. In ko so že vsi tovariši izstrelili svoje pšice v poverjenika in s tem v osrednji odbor, tedaj se oglasi še gospa opozicionalka ter naliže poverjeniku nekaj kislih očitkov osebnega, lokalnega značaja. S pojasnilom, da ni ljudstvo tu, da bi služilo učitelju, temveč učitelj je tu, da služi ljudstvu, je bila tudi ta zadevica rešena. Pri kozarčku cvička so se vsi prav zadovoljivo držali. Vsi, ki so poverjenika prijemali, so se čutili junaki dneva, poverjenik sam si je pa mislil na tihem: zbezal sem jih pa le iz luknje. Če bi ne bil izvedel drugega kot to, kakšno nergaško politiko hoče nekdo uvesti v družbo in nje podružnice, pa ni bil prihod v Medgorje zastoj. Vesel se je odpeljal iz Medgorja in z njim tovariš z Osoj. Ta je poverjenika izpraševal med potjo, če ga nič ne boli tisto ščipanje na zborovanju. Pa mu je potožil le to, da ga boli samo to, ker se mu dobre misli prepočasi motajo in navadno pojavijo, ko je že prepozno. In pa to je še pristavil: Jezi me le to, da ljudem že najmanjša smet, vržena v oko, takoj zažrne razgled po svetu. In kakšne vtise nesete s podružnice? Najboljše.

Pridobitve iz šolskega in prosvetnega dela

Vinko Brumen

Nekaj statističnih paberkov, nabranih iz tiskanega poročila prosvetnega ministra, je prinesel »Slovenec« (8. marca 1939). V naši državi imamo po tem poročilu 426 otroških vrtcev, 8727 ljudskih šol, 235 meščanskih šol, 205 gimnazij (popolnih in nepopolnih skupaj), pa 3 univerze in pravno fakulteto v Subotici ter filozofsko fakulteto v Skoplju.

Po finančnem zakonu 1939/40 ima prosvetni minister med ostalimi tudi pooblastilo, da lahko izda uredbe o spremembah in dopolnitvah zakonov v srednjih, meščanskih šolah in učiteljiščih. (»Slovenec«, 12. marca 1939.) V kakšnem smislu? In kaj je z ljudskimi šolami?

Iz govora našega prosvetnega ministra: »... Sploh si ne morem zamisliti bolj napačne predpostavke, kakor je predpostavka, da srednje šole ne bi bile

mogle biti dovolj nacionalne, če bi gojile ljubezen do katoliške, pravoslavne in muslimanske vere... Vrzite vse to (= duhovnike in kongregacije itd.) iz srednje šole, pa boste imeli Jugoslavijo tako, kakršna je danes. In danes je taka, da nihče ni zadovoljen in da med pravimi brati zija tak prepad, da je glavna dolžnost in prva skrb sedanje vlade, da to težko vprašanje, vprašanje srečnega obstoja Jugoslavije — reši...» — «...Prosvetni minister pa nikakor ne more vsiljevati bratom Slovencem, česar oni morebiti nočejo! Ali pa naj jim odbije to, za kar ga prosijo? Verujte, bratje, da smo prišli v tako težko situacijo, ker nimamo srca in ljubezni za to, kar je v drugih krajih našim bratom sveto, (a) morda nam v teh krajih ni...» («Slovenec», 15. marca 1939.)

Prosvetni minister je izdal odločbo, da sme uršulinski samostan v Ljubljani otvoriti s prihodnjim šolskim letom 1939/40 postopoma višjo žensko realno gimnazijo s pravico javnosti. («Slovenec», 30. marca 1939.)

Dveletna visoka šola za telesno vzgojo se ustanovi v Beogradu. Sprejemala bo dijake z absolvirano srednjo šolo, ki bodo pri sprejemnem izpitu izkazali, da so se že poprej dejansko ukvarjali s kako panogo telovadbe in športa. — Preuredilo se je tudi ministrstvo za telesno vzgojo. Ob tej priliki je minister izjavil med drugim: «...Trudil se bom izposlovati, da prosvetno ministrstvo ublaži zakon o srednjih šolah, o učiteljaških in o meščanskih šolah, da bi se dijaki mogli posvetiti športnim klubom pod nadzorstvom šole. Dalje bom priporočal ustanavljanje športnih odsekov v okviru šole ali kot samostojnih društev ali v že obstoječih društvih... bom predlagal prosvetnemu ministru, da sestavimo program, ki bo pomnožil število telovadnih ur na vseh šolah...» («Slovenec», 29. marca 1939.)

Minister za trgovino in industrijo je izdal uredbo z zakonsko močjo o spremembah in dopolnitvah šolskih zakonov. S to uredbo so na eni strani razporejeni administrativni posli in dana večja pristojnost bankskim upravam glede šol, na drugi strani pa so se strokovne šole še bolj približale praktičnemu življenju današnje dobe z namenom, da te šole dajo čim boljše rezultate in dajo tudi čim sposobnejše strokovnjake za razne gospodarske poklice. («Slovenec», 12. marca 1939.) Trgovinsko ministrstvo vodi razne strokovne šole, trgovske, tehnične, obrtne...

Učiteljski konvikt v Ljubljani snuje Kmečka zveza, da bi naše kmečko ljudstvo dobilo učitelje bolj po svojem srcu in duhu. V ta namen se bo preuredilo gospodarsko poslopje na vrtu Marijanišča, kjer že stoje ostale naprave, ki spadajo k takemu konviktu. Prostora bo za 40—45 dijakov. («Slovenec», 7. marca 1939.) K stvari se oglašata tudi »Orač« in »Učiteljski tovariš«.

O Samcu in njegovih spisih so tudi razpravljali zborovalci JUU — okrajnega društva Ptuj 18. februarja 1939. Sklenili so naslednje zborovanje (18. marca 1939) posvetiti samo Samcu, ki so ga tudi povabili. («Učit. tov.», 23. marca 1939.) Na tem drugem zborovanju, ki se ga je Samec zares udeležil, je učitelj Praprotnik predaval o Samčevi knjižici »Slovenski stavek«. Dokazoval je, da je stari slovniški pouk na ljudskih šolah rodil dosti lepše uspehe, kakor jih žanjejo nove metode, in je Samčevo knjižico učiteljstvu najlepše priporočal. Žel je burno odobravanje. Nato je učitelj Švajger govoril o kritiki (pač o »Kritiki«?). Sledila je živahna debata, v katero je segel tudi Samec sam. Tako nepodpisano poročilo («Jutro», 21. marca 1939), ki mu pa oporekajo v podpisanem članku Aleksič Mena, Šegula Pavle in Debenak Andrej. («Jutro», 27. marca 1937.) Čakamo nadaljnjih poročil.

»Pedagoški leksikon« pripravljajo v Zagrebu. Njegov poseben pomen bo v tem, če bo postregel z dobrimi podatki o našem jugoslovanskem pedagoškem prizadevanju, česar pogrešamo v drugih delih te vrste. Oglejmo si ga, ko izide.

O perečih problemih seksualne vzgoje je 19. marca 1939 predaval univ. prof. dr. K. Ozvald na roditeljskem sestanku društva »Šola in dom« v št. Vidu

n a d Ljubljano. Predavanje bo izšlo v krajevnem listu, dobro poročilo je prinesel »Slovenec« 28. marca 1939, Kazalo bi ga morda še kje natisniti v celoti.

Teden socialne vzgoje je od 20. do 24. marca v Mariboru priredila tamošnja podružnica Slomškove družbe.

Pedagoški tečaj za starše je v Šiški priredilo ljubljansko »Pedagoško društvo« od 27. marca do 1. aprila 1939.

Nekako bibliografijo novo izišlih del je začel objavljati v »Slovincu« prof. Niko Kuret. Izšla sta spiska za januar in februar 1939. (»Slovenec«, 8. marca 1939.)

Književne vesti

Petelin-Horn: Praktična gospodarska znanja za III. razred ljudskih šol. Knjiga je izšla v založbi Banovinske zaloge šolskih knjig in učil v Ljubljani. Natisnila jo je Zadruga tiskarna v Ljubljani. Cena 9 din. Kot učna knjiga je odobrena od ministrstva prosvete, odlok IV. Štev. 21250 z dne 30. novembra 1938.

Snov je razdeljena v tri oddelke: A Splošni gospodarski nauki, B poljedelski nauki in C gospodinjstvo. — Dečkom je namenjena snov oddelka A in B, deklicam pa oddelka A in C. Snov je urejena po učnem načrtu ter obravnava vsa področja, o katerih mora biti poučen otrok te učne stopnje, da dobi osnovne pojme izobrazbe, ki je potrebna vaški in tudi mestni mladini. Avtorja sta snov poljudno obdelala in sistematično uredila.

V oddelku A imamo sestavke o pošti, o pisanju vseh poštnih tiskovin, o pismu, brzobjavu, telefonu. Prav vse panoge poštna uprava so kratko in jasno obdelane. O potovanju z različnimi občili in prometnimi sredstvi, o mednarodnih cestnih znakih in tudi o cestnem redu, o denarju, varčevanju in hranilnicah, o vsem potrebnem je govora v obsegu, ki bo zadostoval, a ne obremenjeval učenca te šolske stopnje. V oddelku B so obravnavani poljedelski nauki v kratkih, toda zelo jedrnatih sestavkih. Otrok bo spoznal vse vrste zemlje, najvažnejše o obdelavi iste ter najpotrebnejše in sodobno orodje. Važni so odstavki o gnojenju, gnoju, semenju, setvi in žetvi in vseh panogah sadjarstva. Vzgojni so miglaji o varstvu ptic in o lepem ravnanju z živino. Oddelek C pa ima najvažnejše in najpomembnejše sestavke za deklice, ki naj postanejo dobre in vzorne gospodinjice. Na str. 16 naj bo v prihodnji izdaji popravljeno besedilo v poštni spremnici (sprovodni list) »osemdesetpet« v »pet in osemdeset«. Pogreška na str. 32 pa je že popravljena s priloženim popravkom.

Jezik, stil in poljudna obdelava so vrline te okoli 60 strani obsegajoče knjige. Papir je prvovrsten, tisk zelo lep. Poglavlje zase so lepe ilustracije in številne slike, ki dokazujejo, da se avtorja, tiskarna in založnica niso branili dela in stroškov. Knjiga ni le prav dobra učna knjiga, primerna bi bila

za vsako knjižnico kot poljudno berilo. — Slednjič morem reči še to: Če ne bi imela nikakih drugih vrlin, bi bila odlika v tem, da je to prva slovenska učna knjiga, ki je izšla za ta predmet. Ustreženo bo ljudsko-šolskemu učiteljstvu, ki je tako knjigo zelo pogrešalo. Razen učnega načrta ni bilo doslej nobenega navodila ali priložnika in se je moral učitelj loviti za snovjo, a učenec je bil brez primočka za domače ponavljanje.

K. F. S.

Narodna in mednarodna usoda Slovenije in Slovincov. Izdala in založila Prosvetna zveza v Ljubljani. 1938. Miklošičeva c. 7/I. Tiskala Zadruga tiskarna. Kako zelo je razrvano zaupanje v vsako politično moralo in mednarodni red zaradi dogodkov iz zadnjih mesecev, nas pouči posebno oboroževanje nevtralne Švice itd. Pouk dajejo pa še drugi faktorji, zato kupi vsakdo čimprej omenjeno brošurico!

Šolske proslave. Za šolsko mladino uglasbil Anton Grum. Izdal in opalografiral Roman Pahor, Zapuže (Ljubljana). Izšli so (v letu 1938) trije zvezki. V 1. zvezku so uglasbene pesmi: Bože pravde, Materinska beseda, Jugoslavija stoj, Naše morje, Korotanu, Kralju za rojstni dan. V 2. zvezku: Veselja dom (Slomškova proslava), Umrj, a živi (blagopokojnemu vit. kralju Aleksandru I.), Praznik Zedinjenja, Kraljici za rojstni dan. V 3. zvezku: Sv. Sava, Velikemu Jugoslovenu (Strosmajerjeva proslava), Sv. Alojziju, Vidov dan, Mi gremo na Kosovo, Sv. Ciril in Metod, Mati (Materinski dan). Vsi trije zvezki so postavljeni v prav lepi obliki in bodo prav došli vsakemu učitelju pri zadevnih šolskih proslavah.

Pot do blagostanja. Izšla je zanimiva brošura »Pot do blagostanja, sreče in neodvisnosti« z zelo pestro in poučno vsebino, ki bo zanimala vsakogar. Ta brošura daje odgovor na razna sodobna gospodarska vprašanja. Vsakemu človeku — delavcu, kmetu, uradniku ali trgovcu, prav vsakemu bo knjižica dobrodošla in vsak bo dobro storil, ako se bo ravnal po nasvetih, ki jih bo našel v njej. Odločili smo se poslati to knjižico — do nadaljnjega — brezplačno vsakemu, ki nam pošlje svoj naslov in znamko za 1 dinar za poštnino. Pišite še danes na »Moj dom«, Ljubljana, Dvořakova ul. 8.

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

NAJMODERNEJE UREJEN GRAFIČNI ZAVOD
KAMNOTISK / OFFSETISK / BAKROTISK / KLIŠARNA
KVALITATIVNI IZDELKI V TISKARNI IN **KNJIGOVEZNICI**

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

ZALOŽBA ŠOLSKIH IN DRUGIH KNJIG
ZALOGA DOMAČEGA IN TUJEZEMSKEGA DOBREGA TISKA

PODRUŽNICA „NIČMAN“ V LJUBLJANI: BOGATA ZALOGA DEVOCIJO-
NALIJ, KNJIG, ŠOLSKIH IN PISARNIŠKIH STVARI

**Tovariši! Zbirajte oglase, ker s tem podpi-
rate svoje strokovno glasilo! Upravništvo.**

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

LJUBLJANA
KOČEVJE
MARIBOR
CELJE

VLOGE OBREŠTUJE PO NAJVIŠJI OBREŠTNI MERI
CENENA POSOJILA DAJE NA REDNO ODPLAČEVANJE

ZA NJENE VLOGE JAMČI **DRAVSKA BANOVINA**

